

INA CURIC

Pași spre Țara Egalității

Publicație realizată în cadrul proiectului
„Educație pentru schimbare”, 2005, desfășurat de:
Societatea pentru Egalitate de Gen, Suceava
în colaborare cu Comitetul pe Gen și Dezvoltare
și Institutul Român pentru Pace, Cluj-Napoca. *PATRIR*

Proiect finanțat prin programul Matra-Kap al Ambasadei Regatului
Țărilor de Jos la București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

xxxxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxxxxxx / xxxxxxxxxxx. -

Cluj-Napoca : Eikon, 2004, format 13x20, xxxx

ISBN 973-xxxxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxxxxxx

© Editura EIKON

Cluj-Napoca, 400110, str. Gheorghe Doja, nr. 11, ap. 6

tel.: 0264-593547, 0740-187109;

difuzare: 0264-450236, 0740-183125

web: <http://edituraeikon.netfirms.com>

e-mail: eikon@email.ro, carteeikon@yahoo.com

Copertă realizată de Adrian Cernea

Ilustrație copertă Adrian Balcău

Tehnoredactare: Adrian Cernea

PAȘI SPRE ȚARA EGALITĂȚII

O provocare pentru fete și băieți

Autoare:

Ina Curic

Consultanță:

Anca Săndescu

Sabin Mureșan

Alex Moldovan

Ioana Lucaciu

Ilustrații:

Adrian Balcău

Anda-Hermina Roman

Petra Penciulescu

Ada Muntean

CUPRINS

<i>Notă explicativă</i>	7
I. E băiat sau fată? Sex și gen social	9
II. Lumea în roz și lumea în bleu. Roluri și stereotipuri de gen	15
Consecințe ale stereotipurilor	23
Ce putem face? Spre o lume multicoloră	28
III. Care drum e mai ușor? Evoluția spre egalitate de gen	30
Moșteniri culturale	32
De ce nu există egalitate?	35
IV. Imaginea corporală. Standarde de feminitate și masculinitate	39
Note de supraviețuire pentru imaginea corporală	44
V. Violența – implicații de gen	46
Ce putem face?	50
Ce pot face bărbații împotriva violenței asupra femeilor	51
VI. Idei pentru viitor	54
VII. Exerciții pentru reflecție	56
Cât de mult știi?	56
Măsoară-ți stima de sine	61
Imaginează-ți viața	62
Care îți sunt valorile?	64
<i>Surse bibliografice</i>	65
<i>Hărți pentru Țara Egalității</i>	66

Notă explicativă

Mulți și multe dintre noi ne trăim viața după norme, valorile, recomandările și așteptărilor celorlalți – părinți, profesori, prieteni, colegi etc. – fără să punem de multe ori în discuție și să ne îndoim de validitatea acestor standarde. A învăța din experiența celorlalți este de cele mai multe ori esențial pentru a evolua și acest lucru ne scurtează drumul învățării și dezvoltării în viața socială. Cu toate acestea, a adopta necritic diverse comportamente și atitudini în diferite domenii doar pentru că „toată lumea procedează în acest fel” și „întotdeauna s-a întâmplat așa” poate conduce la dezvoltarea unor moduri de viață nesănătoase și chiar distructive pe termen lung. Unul dintre aceste domenii care are implicații practice asupra tuturor sferelor vieții este ***genul social***. Acesta modelează relațiile și raporturile dintre femei și bărbați într-o anumită societate.

În perioada 19-25 iulie 2005 Societatea pentru Egalitate de Gen în colaborare cu Comitetul pe Gen și Dezvoltare și Institutul Român pentru Pace (PATRIR) a desfășurat cu sprijinul financiar al Ambasadei Regatului Țărilor de Jos la București un program educativ pentru tineri pe tema egalității de gen în Tabăra Bucșoia, județul Suceava.

Programul „*Educație pentru schimbare – fete și băieți pentru un viitor mai bun*” a explorat prin sesiuni de instruire, activități recreative și artistice, jocuri de echipă și de aventură, modalități prin care fetele și băieții aflați la vârsta adolescenței pot să-și construiască identitatea în interiorul unei societăți cu valori în schimbare. Temele specifice în jurul cărora s-au elaborat aceste activități au fost:

- modele de masculinitate și feminitate în adolescență – distanța de la ideal la realitate;
- stereotipuri referitoare la femei și bărbați în societate și modalități de acțiune împotriva acestora;
- violența socială asupra tinerilor – implicații de gen;
- puterea oamenilor de a se implica și a schimba comunitățile în care trăiesc.

„Educație pentru schimbare” a oferit participanților oportunitatea de a acumula cunoștințe, atitudini și aptitudini importante vizavi de pregătirea pentru o viață independentă și autonomă, pentru transformarea constructivă a conflictelor inter-umane și pentru contribuția la crearea unui climat în care atât femeile cât și bărbații să își poată dezvolta pe deplin potențialul.

Pentru a valorifica experiența noastră comună și a multiplica mesajul taberei am lucrat la această broșură care să ne ajute pe noi, dar și pe alți băieți și fete, să înțelegem mai bine relațiile dintre noi, precum și raporturile dintre femei și bărbați în societatea românească. Aceasta reprezintă contribuția noastră la combaterea concepțiilor despre inferioritatea femeii, a prejudecăților care îi atribuie roluri secundare în raport cu bărbații și a stereotipurilor de gen care pun presiuni atât asupra fetelor cât și asupra băieților de a se comporta în anumite moduri uneori în detrimentul propriei dezvoltării personale. Aceste concepții reprezintă obstacole majore în calea unui parteneriat real între femei și bărbați în toate domeniile vieții.

Sperăm ca informațiile prezentate să vă fie utile în înțelegerea unora dintre problemele cu care vă confrunțați din perspectiva sexului de care aparțineți și să vă ofere câteva repere pentru interpretarea și transformarea pozitivă a realității pe care o trăiți!

Societatea pentru Egalitate de Gen (SEG)

I. E băiat sau fată? Sex și gen social

„E băiat sau fată?” este de obicei prima întrebare care se pune la nașterea unui copil. Răspunsul la această întrebare va influența în mod decisiv viața copilului: mediul pe care îl pregătesc părinții (culoarea camerei, modelul hainelor, tipul jucăriilor), grupul de prieteni, activitățile majore, pasiunile, profesia pe care o va alege, modul în care va interacționa cu ceilalți.

Se vorbește mult astăzi despre diferențele ireconciliabile care există între sexe, despre faptul că bărbații și femeile ar proveni de pe planete diferite. Cu siguranță există anumite diferențe între fete-băieți, femei și bărbați însă multe cercetări au demonstrat că cele mai multe dintre aceste diferențe – de altfel foarte mici și chiar neglijabile uneori – nu sunt naturale, biologice sau genetice cum se crede în mod obișnuit, ci determinate și încurajate în cea mai mare parte de educație.

Helen Thomson a fost prima femeie om de știință care, în 1898, a atras atenția asupra faptului că trăsăturile psihologice considerate diferite pentru bărbați și femei, și care legitimau astfel doctrina sferelor separate, nu fuseseră supuse niciodată unui test experimental valid. Ca parte a lucrării ei de doctorat, cercetătoarea a aplicat o serie de teste unui grup de studenți alcătuit din 25 de femei și 25 de bărbați descoperind diferențe minimale între cele două sexe pe care le-a atribuit creșterii și educației. Bărbații s-au dovedit mai buni în ceea ce privește dexteritatea manuală și puterea fizică, în timp ce femeile s-au dovedit mai bune la simțul percepției și memorie.

Învățarea socială are un rol esențial în formarea comportamentelor fiecărui sex. **Oricare ar fi moștenirea biologică sau predispozițiile înnăscute, copiii primesc numeroase semnale de la cei din jur pentru a se comporta în anumite moduri.** Chiar începând de la naștere, părinții se poartă diferit față de băieți și fete: băieții beneficiază de mai multă atenție din partea taților, mai multe jocuri active, mai multă toleranță la agresivitate, îmbrăcăminte mai puțin restrictivă, și mult mai puține treburi domestice comparativ cu surorile lor; ei sunt încurajați în mult mai mare măsură decât fetele să se angajeze în jocuri agresive, să lovească, să fie violenți. De cele mai multe ori, toate acestea ni se par absolut normale și le acceptăm fără probleme, atât în viața noastră cât și a copiilor noștri.

Jucăriile pentru băieți contribuie la formarea agresivității masculine: arsenalul existent pe piață este impresionant astfel încât înainte să meargă bine în picioare cei mai mulți băieți au deja pistoale și puști de jucărie pe care abia le pot duce. Piața jucăriilor pentru fete oferă în schimb standarde nerealiste și nesănătoase de feminitate. Cele mai populare modele de păpuși (vezi Barbie) promovează proporții ale corpului fanteziste, încurajând dezvoltarea de complexe de inferioritate și declanșând mania curelor de slăbire și la fetele preșcolare. Pe de altă parte, pentru băieți sunt promovate în general jucăriile logice, care implică construcții sau rezolvare de probleme în timp ce pentru fete sunt disponibile păpuși de care să aibă grijă, case pe care să le aranjeze etc.

Mesajul constant este că băieții sunt importanți pentru ceea ce fac iar fetele pentru modul în care arată și capacitatea de a se îngriji de binele celorlalți.

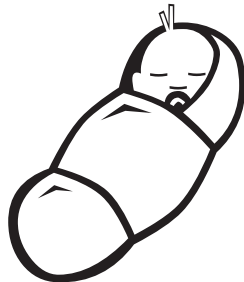
La magazinul de jucării:

- Aș dori o jucărie pentru un copil de doi ani.
- Băiețel sau fetiță?
- Sincer nu știu, merg în vizită pentru prima oară, dați-mi vă rog o jucărie unisex, care să se potrivească în ambele cazuri.
- Să vedem ce avem, pe lângă păpuși și truse de machiaj, puști și mașini. Eventual dinozauri...
- Da, un dinozaur este perfect - chiar dacă trebuie să ne întoarcem în epoca de piatră pentru a găsi o jucărie unisex.
- Însă ce credeți că ar fi mai potrivit, dinozaurul în costum de luptă și înarmat cu aruncător de grenade sau unul în costum roz de balerină?
- ?!

Delicată,
fragilă,
drăgălașă...

Voinic,
gălăgios,
activ...

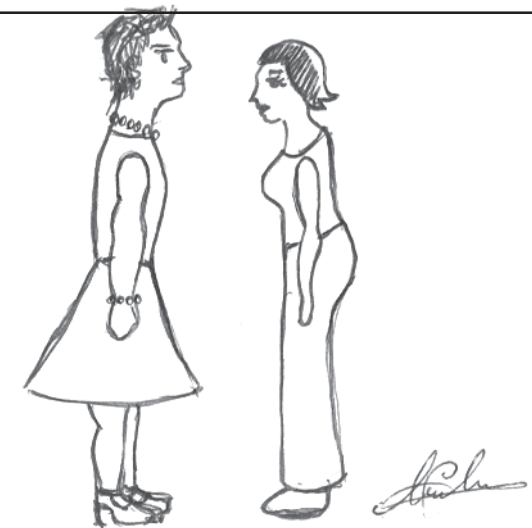
În numeroase moduri, cultura în care trăim încurajează băieții să fie activi, axați pe rezolvarea de probleme, independenți și competitivi, iar fetele să fie drăguțe, sensibile, dependente de ceilalți și preocupate de modul în care arată și de sentimentele celorlalți.

Astfel diferențele pe care le întâlnim la nivel social între fete și băieți, bărbați și femei sunt în mare măsură diferențele pe care le promovăm, încurajăm, perpetuăm prin educație.

Există mai multe diferențe individuale între reprezentanții unui sex (fie că e vorba de femei sau de bărbați) decât între cele două sexe.

„Dacă o societate îmbracă jumătate dintre copii în fuste scurte avertizându-i să nu se miște astfel încât să li se vadă chiloștii, în timp ce îmbracă cealaltă jumătate în pantaloni și o încurajează să se catere în copaci, să se joace cu mingea, să participe în alte jocuri aventuroase de exterior; dacă mai târziu, în timpul adolescenței copiii care au purtat pantaloni sunt încurajați să „mănânce ca niște băieți care se află în creștere”, în timp ce copiii în fuste sunt avertizați să își monitorizeze greutatea și să nu se îngrase; dacă jumătatea în pantaloni aleargă în pantofi sport în timp ce jumătatea în fuste se plimbă pe tocuri înalte, atunci aceste două grupuri de oameni vor fi diferite atât din punct de vedere biologic cât și social.”

Ruth Hubbard, citată în *Speaking of Sex*, D.L.Rhode, 1997

Termenii de sex și gen sunt utilizați uneori ca sinonimi, însă distincția dintre ei este importantă pentru a înțelege diferențele naturale și cele construite social care există între sexe.

Sexul include caracteristicile biologice și fiziologice – hormonale și anatomice – unice care aparțin fie femeii fie bărbatului. El este hotărât inițial pe baza cromozomilor. Indivizii cu cromozomi XX sunt femei, iar cei cu XY sunt bărbați. Toți indivizii produc atât hormoni masculini (androgeni) cât și feminini (estrogeni) însă în cantități diferite în funcție de sex.

Genul se referă la construcția culturală a feminității și a masculinității, descriind aspectele culturale, psihologice și sociale atașate faptului de a fi bărbat sau femeie. Fiind construit cultural, înțelesul acestuia diferă de la o cultură la alta, de la o societate la alta, de la o epocă istorică la alta. Construirea genului social ne permite să interpretăm înțelesul fiecărui sex, ce înseamnă a fi femeie sau bărbat într-o anumită societate și cultură. Toate tipurile de obiecte și comportamente iau înțelesuri în funcție de gen, de la obiecte de prins părul (numai pentru fete), până la camioane jucărie (numai pentru băieți) și la culori (rozul este pentru fete, albastrul pentru băieți).

SEX	GEN
Este un dat biologic	Este o construcție socială și culturală
Nu poate fi schimbat	Variază în timp și spațiu
Bărbătesc-Femeiesc	Identificarea de gen poate fi schimbată
Bărbat-Femeie	Masculinitate-Feminitate

Ține de sex faptul că băieților li se îngroașă vocea în adolescență, le crește barbă, sau că femeile nasc și alăptează copii; faptul că băieții se joacă însă cu mașinile, iar fetele cu păpușile, că unii poartă roz iar ceilalți albastru, că bărbații sunt mai numeroși în sectorul de construcții sau că educatoarele și învățătoarele sunt în majoritate femei, sunt **construcții care aparțin genului social**. **Acestea țin de modul în care societatea noastră modelează indivizii în funcție de sex pentru a urma anumite trasee în viață**. Copii sunt învățați de mici că băieții trebuie să fie puternici, duri, nu trebuie să-și arate sentimentele și că ei trebuie să-i conducă pe ceilalți inclusiv pe fete, pe când fetițele trebuie să stea acasă, să aibă grijă de frați mai mici și de gospodărie, să învețe să gătească pentru a-și mulțumi viitorul soț, să se îngrijească pentru a fi tot timpul frumoase și

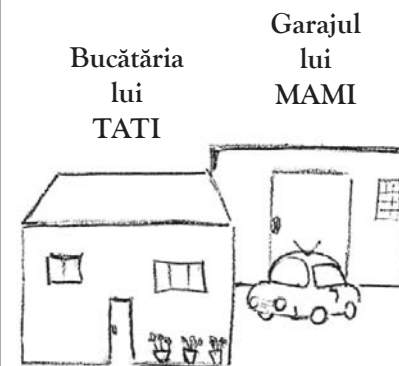
attractive. Fetitele sunt îmbrăcate în roz și se joacă în special cu păpuși. Un băiat, niciodată în roz sau roșu, se joacă cu mașinuțe și jocuri logice. Fetele stau cu mama la bucătărie, în timp ce băieții se duc cu tata la garaj și învață să desfacă șuruburi și repara diferite aparate.

Simplul fapt că multe fete învață singure să repara tot felul de lucruri când cresc, sau că băieții pot face mâncare când sunt nevoiți pentru că nu mai au femei prin preajmă dovedește că **diferențele dintre aptitudinile atribuite fiecărui sex țin în primul rând de educație și mentalitate**.

Din punct de vedere biologic femeile și bărbații sunt evident diferiți: au sisteme reproductive diferite, structuri cognitive diferite, nivele hormonale diferite, musculatura diferită etc. Variația biologică dintre sexe este însă relativ mică în comparație cu definițiile culturale ale genului care variază enorm.

Problema nu este că între sexe există anumite diferențe biologice ci că pe aceste diferențe naturale se construiesc diferențe culturale și sociale care alimentează inegalitatea dintre femei și bărbați, împiedicându-i să își valorifice potențialul în domenii considerate „nepotrivite” pentru sexul lor.

De ce nu?

Fetele și băieții, bărbații și femeile se confruntă cu anumite așteptări referitoare la modul în care trebuie să se îmbrace, să se comporte sau să lucreze. Relațiile dintre bărbați și femei, în cadrul familiei sau la locul de muncă, reflectă înțelegerea talentelor, caracteristicilor și comportamentelor considerate potrivite

pentru bărbați și femei. Astfel genul diferă de sex prin faptul că are un aspect social și cultural, mai degrabă decât unul biologic.

Definițiile masculinității și feminității variază mult în timp și spațiu cultural: ceea ce era considerat adecvat pentru femei și bărbați în Europa secolului al XVII-lea este mult diferit de standardele pe care le avem astăzi în această privință, iar peste încă trei secole situația va fi cu totul alta. Atitudinile și caracteristicile referitoare la gen, rolul jucat de bărbați și femei și așteptările referitoare la ei variază de la o societate la alta și se schimbă de la o epocă la alta. Însă faptul că atitudinile față de gen sunt construite de societate înseamnă și că ele se pot modifica astfel încât să ducă la crearea unei societăți mai echilibrate și mai juste.

Astfel, ar trebui să ne concentrăm nu pe căutarea diferențelor în sine ci pe inegalitatea pe care diferențele reale sau construite o creează.

„Construcții” culturale

Știați că:

- Bărbații din clasele nobile ale Europei purtau ciorapi de mătase, bijuterii și pantofi cu tocul înalt? Ei au renunțat la acestea doar după Revoluția Franceză și începând cu epoca victoriană care a debutat în 1837.

- Femeile și bărbații au purtat același tip de îmbrăcăminte pentru multe secole? Romanii și grecii antici purtau tunici, iar îmbrăcăminte tradițională în China, India, Japonia și Malaiezia a fost întotdeauna unisex?

- În secolul al IV-lea d.C. femeile din lumea vestică purtau pantaloni adaptați după modelul persan? La acel moment în istorie pantalonii erau considerați nepotrivți pentru bărbați. La un moment dat în timpul Evului Mediu femeile și-au schimbat pantalonii cu rochiile, astfel apărând în vest moda diferențiată pe sexe.

- La sfârșitul secolului al XIX-lea când unele femei au început să poarte pantaloni în public, erau considerate scandaloase și unele dintre ele au fost chiar arestate și închise?

- Bărbații japonezi poartă kimonouri, bărbații din Samoa poartă saronguri, bărbații beduini poartă robe largi? Bărbați din Amazonia, Bali, Egipt, Grecia, Hawaii, India, Kenya, Coreea, Samoa, Scoția și Tibet poartă fuste.

- În civilizația Maya doar bărbații purtau diferite ornamente și bijuterii considerându-se că femeile nu au nevoie de acestea deoarece cea mai mare bijuterie a lor este capacitatea de a naște?

II. Lumea în roz și lumea în bleu. Roluri și stereotipuri de gen

Într-o revistă populară pe tema îmbrăcăminte pentru copii se scria în 1918 că, în ciuda diversității de opinii pe această temă, opinia publică ajunsese la un consens: „regula general acceptată este de roz pentru băieți și albastru pentru fete”. Rozul sugera bărbăție iar albastru delicatețe. Un sfert de secol mai târziu, consensul era la fel de clar însă masculinitatea și feminitatea își inversaseră culorile.

Roluri de gen

Fiecare cultură are propriile norme cu privire la comportamentele, atitudinile, rolurile adecvate pentru bărbați și femei. Atât femeile cât și bărbații sunt încurajați să își asume comportamente și roluri considerate feminine sau masculine la nivelul societății în care trăiesc – cum ar fi cel de mamă sau tată, soț sau soție. **Rolurile de gen sunt în grad înalt acceptate ca un dat, ceea ce face ca cei mai mulți oameni să nu le dea atenție.** De exemplu ambele sexe sunt de părere că femeile își satisfac „instinctul matern” prin nașterea de copii; mulți bărbați mai cred că femeile sunt „sexul slab” și că locul femeii este acasă; sau se presupune frecvent că bărbații sunt în mod natural mai „agresivi”, în timp ce femeile sunt mai supuse. În trecut bărbații erau cei care aveau tangență cu viața socială asumându-și poziții de putere și de privilegiu, în timp ce femeile se ocupau de munca întreținerii căminului. Astfel diferențele de rol de gen au avut drept rezultat o autoritate și putere mai mare pentru bărbați atât în cadrul cât și în afara familiei.

În cazul neconformării la diferitele norme și standarde de gen, suntem adesea sancționați mai mult sau mai puțin subtil. De cele mai multe ori adoptarea de comportamente considerate nepotrivite pentru fiecare sex (păr lung și cercei sau coliere la băieți, fete care vor să joace fotbal) atrag ridicol, glume și comentarii jignitoare sau chiar sancțiuni din partea părinților, profesorilor, colegilor. Violența, directă dar și indirectă, este un alt mijloc prin care în general bărbații exercită putere și control asupra femeilor care nu

se conformează standardului de a fi blânde, tăcute, supuse sau asupra celorlalți bărbați care nu respectă standardele de masculinitate considerate „normale” pentru o societate fiind catalogați frecvent ca „efeminați, papă-lapte, lași”, „fetițe” sau „homosexuali”.

Stereotipuri de gen

Tuturor femeilor și bărbaților li se pun anumite etichete care nu întotdeauna îi avantajează. Acestea au consecințe negative la nivelul vieții fiecăruia dintre noi.

Poate că cel mai palpabil lucru cu care ne confruntăm fiecare dintre noi în fiecare zi sunt stereotipurile. Diferențele dintre sexe perpetuează stereotipurile cu privire la personalitățile și capacitățile bărbaților și femeilor. Stereotipurile de gen (de rol de sex) reprezintă concepțiile dominante care există la nivelul unei societăți despre caracteristicile diferite ale femeilor și bărbaților.

Acestea sunt simplificări și exagerări ale unor diferențe în fond minore care există între anumite grupuri, în cazul de față între femei și bărbați. Societatea noastră promovează diferențierea bărbaților și a femeilor în cele mai multe domenii.

De cele mai multe ori stereotipurile referitoare la bărbați și femei nu se referă la diferențele biologice care există între sexe, ci la diferențele construite cultural într-o anumită societate și perioadă istorică.

Caracteristici stereotipe pentru bărbați sunt: independență, ambiție, obiectivitate, inteligență, curaj, agresivitate, capacitate deductivă, imaginație științifică, dominare, spirit analitic, încredere în sine, capacitate de efort fizic și intelectual, interes pentru afirmare publică.

Femeile sunt considerate dependente, subiective, pasive, necompetitive, supuse, nepricepute în afaceri, delicate, intuitive, empatică, sensibile față de sentimentele celorlalți, receptive la nevoile altora, comunicative, capabile să se sacrifice pentru alții.

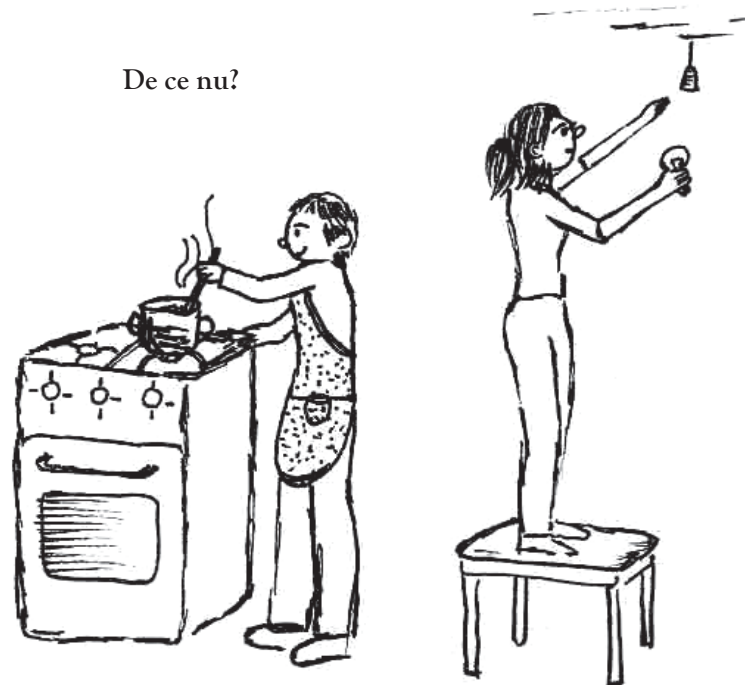

În general, ne construim și definim propria persoană prin intermediul acestor caracteristici deoarece acestea sunt considerate „bune”, „adecvate”, „potrivite” sau „necesare” pentru noi.

Se mai întâmplă, poate, să le respingem uneori, însă această îndrăzneală poate cauza reacții virulente, nedorite, din partea celor din jur (de multe ori cei care ne sunt mai apropiați), de dragul cărora suntem dispuși aproape întotdeauna să renunțăm.

Cât de ușor este, până la urmă, să fii mereu considerat cel/cea care face notă discordantă, care este nonconformist/ă, care vrea să revoluționeze societatea? Iată încă un aspect care ne face să înțelegem puterea stereotipurilor și implicațiile lor.

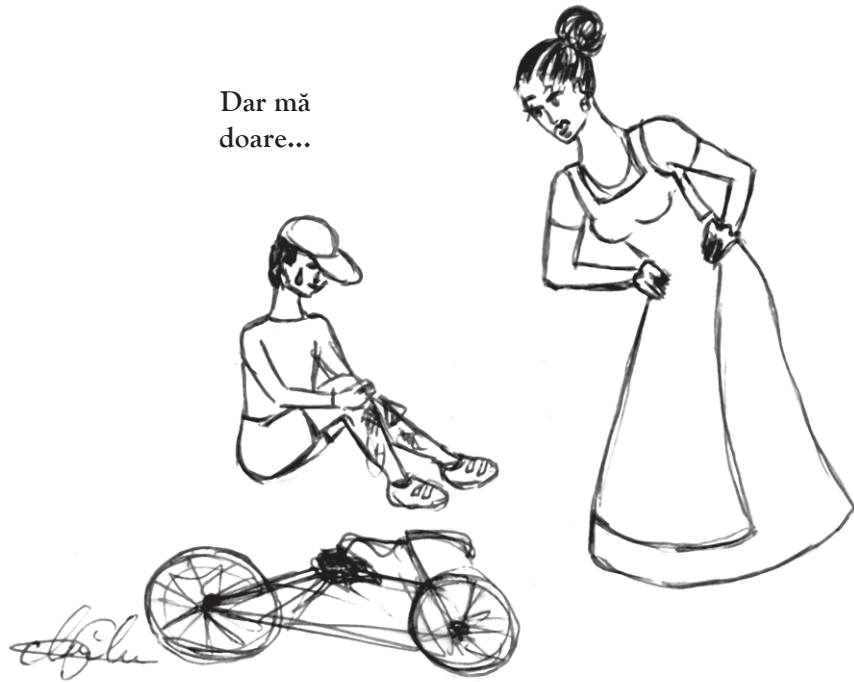
De ce nu?

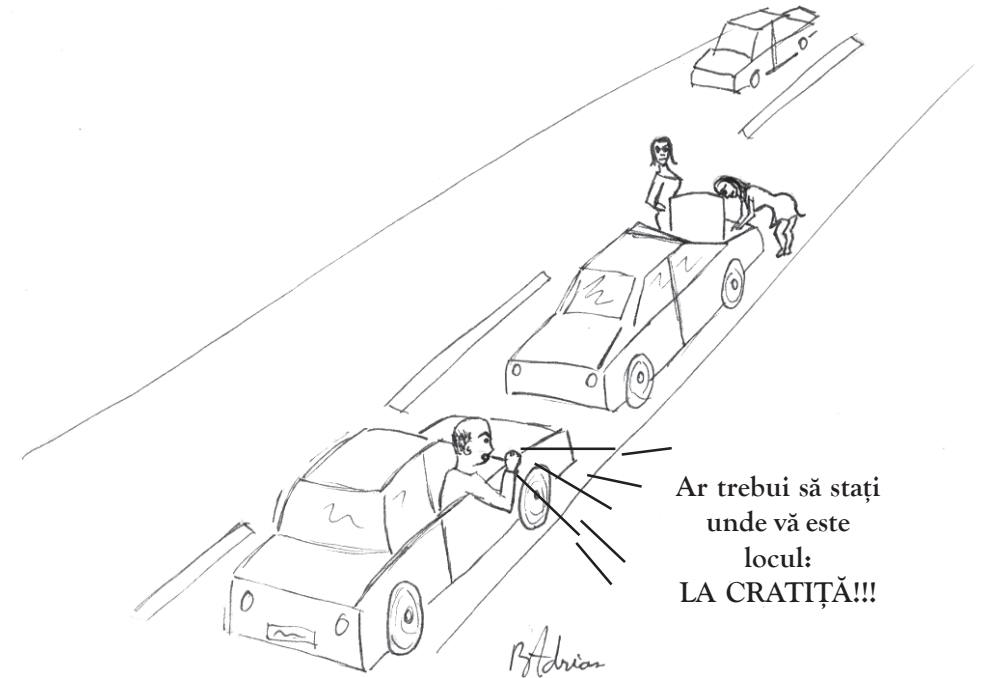
Ce te smiorcăi
așa?
Bărbații nu
plâng!

Dar mă
doare...

FAPT

Adaptarea la modelul de rol masculin dur, puternic în orice situație, se face pentru mulți băieți și bărbați cu costuri emoționale mari, ei fiind nevoiți să pozeze în ceva ce nu sunt și să-și mențină permanent garda sus.

Ar trebui să stați
unde vă este
locul:
LA CRATIȚĂ!!!

FAPT

Femeile sunt șoferi mai prudenți, angajate în mult mai puține accidente comparativ cu bărbații și conduc mai puțin în stare de ebrietate sau cu viteze foarte mari.

„Exista femei super-șoferi și bărbați care conduc extrem, extrem de prost. Mi se pare o prostie să spui că femeile în general nu știu să conducă. Conducusul nu e mare lucru. Dacă eu pot, poate oricine!” Adela, 29ani

Fii Bărbat!

Modurile în care oamenii îți cer să „te porți ca un bărbat”*:

- să fii dur
- să ai masă musculară foarte bine dezvoltată
- să nu-ți dai frâu liber sentimentelor
- să nu fii onest cu oricine
- să dai dovadă de tărie de caracter și de perspicacitate
- să nu te lași influențat de alții
- să fii curajos
- să ai tupeu
- să te bați pentru a dovedi că ești bărbat
- să nu fii emotiv
- să nu plângi
- să vorbești urât, dur ca să fii respectat de cei din jur
- să fii violent
- să nu îți fie frică
- să bei
- să fumezi
- să fii superior femeilor și celor mai mici ca tine
- să faci parte dintr-o gașcă renumită (să ai spate)
- să cari tot felul de lucruri prin casă
- să faci sport pentru că trebuie să fii musculos
- să ajuți tatăl la mașina sau la țară

Consecințele fizice și verbale cu care te confrunți dacă «nu te porți ca un bărbat», dacă «nu ești bărbat»:

Amenințări, bătaie de joc, înjurături;
Porecle de genul „pămpălău”, „fetiță”, „mămos”;
Bătaie, agresiune, excludere din grup;

* Rezultate obținute în cadrul programului educativ „Educație pentru schimbare”, Bucșoaia, 2005

Fii domnișoară/doamnă!

Modurile în care oamenii îți cer să te porți ca fată/femeie, „să fii domnișoară/doamnă”*:

- să fii ascultătoare, înțelegătoare
- să suporti abuzuri
- să fii manierată, să te îmbraci elegant, să porți tocuri
- să-i dai întotdeauna dreptate băiatului
- să ai grijă de casa ta și de educația copiilor
- să-ți aștepți bărbatul cu mâncarea caldă când vine de la serviciu
- să faci curățenie și mâncare
- să te îngrijești de aspectul fizic
- să fii sexy slabă
- să faci toate mofturile iubitului/soțului
- să te supui fără a comenta
- să fii virgină
- să accepți glumele și înjosirile bărbaților la adresa tuturor femeilor
- să nu-ți spui părerea
- să sprijini deciziile bărbatului
- să fii fidelă
- să nu te amesteci în treburile bărbaților
- să fii firavă, draguță
- să știi codul bunelor maniere
- să fii veselă, cochetă
- să-ți evidențiezi feminitatea prin îmbrăcăminte
- să te căsătorești repede
- să fii tolerantă

Consecințele fizice și verbale pe care tu și alte femei trebuie să le înfrunți dacă NU vă purtați ca „niște doamne/domnișoare”:

Înjosire, injurii, amenințări, șantaj, umilire, ignorare, reproșuri;
Supunere, marginalizare, comentarii deplasate;
Hărțuire sexuală, bătaie, viol, maltratare;

Există așteptări sociale ridicate ca băieții să fie în mod nativ mai agresivi și mai curajoși, mai obișnuiți cu dispozitivele electrice decât cu soba de gătit, mai interesați și informați de problemele sociale și politice, mai activi fizic. Fetele în schimb se presupune că sunt mai atrase de vase decât de arme, delicate, timide, pline de compasiune, mai atente cu îmbrăcămintea, aspectul fizic, manierele și limbajul.

Așteptările vizavi de fete și băieți, femei și bărbați reflectă standardele duble în raport cu care aceștia sunt educați și ulterior evaluați.

Se așteaptă ca bărbații să fie cât mai răi posibil și femeile cât mai cuminiți. Fetele trebuie să fie cuminiți, să arate bine, să se îngrijească, dar de la băieți nu se așteaptă același lucru. E un standard dublu. Ei au voie să facă o mulțime de lucruri pe care o fată nu are voie să le facă. Ca fată ți se cere să fii cuminte, să știi să gătești, să faci curat în casă, să speli o haină. Adriana, 19 ani

Cred că începe de când ești foarte mic diferențierea asta. Dacă ești fată, ești îmbrăcată în roz, dacă ești băiat în albastru. Apoi jocul cu păpușile și cu mașinuțele. Ți se imprimă de când ești mic un anumit fel de a gândi, și se zice, „fetele nu vorbesc urât”, dar pentru băieți chestia asta e acceptată în ultimă instanță. Cred că mai târziu, și în meseria pe care ți-o alegi se întâmplă la fel. Ai mei, mama, îmi spunea tot timpul, „fetițele nu se joacă la ore târzii”. Bineînțeles că îpleteam și făceam haine la păpuși, astea sunt lucruri pe care o fată ar trebui să știe să le facă. Ionela, 18 ani

Mă supără să aud că a fi băiat reprezintă astăzi o scuză, dar a fi fată, un fel de îndatorire. „Ce vrei, e băiat. Așa sunt ei.” sau „Ești fată cum poți face așa ceva?” sunt stereotipuri care pot descuraja și chiar complexa o persoană care ajunge chiar să-și simtă identitatea feminină ca pe o povară. Andreea, 16 ani

Consecințe ale stereotipurilor

Interpretările stereotipe ale comportamentelor femeilor și bărbaților vor scoate în evidență tocmai acele atribute ale femeilor și bărbaților care confirmă stereotipurile. Stereotipurile de gen, asemenea altor stereotipuri necesită puțină confirmare de la obiectul percepției pentru a fi menținute.

Stereotipurile de gen:

- influențează interacțiunile umane,
- servesc menținerii rolurilor de gen tradiționale, în care diferențele dintre femei și bărbați sunt foarte stricte,
- au de cele mai multe ori valori negative,
- sunt rezistente la schimbare în special datorită naturii lor inconștiente,
- exercită presiuni reale asupra indivizilor de a se comporta în modurile prescrise,
- pot avea efecte dăunătoare asupra valorificării potențialului de care dispun femeile și bărbații.

Ideile referitoare la masculinitate și feminitate sunt adânc înrădăcinate.

Încă de la vârste mici, băieții sunt în general educați pentru a respecta rolurile de gen proiectate de societate pentru a conferi putere și control bărbaților. Mulți cresc și învață că atitudinea dominantă față de femei și fete face parte integrantă din condiția lor de bărbați. Asumarea riscurilor și comportamentul sexual agresiv din partea tinerilor bărbați sunt adesea apreciate în societate. Aceste stereotipuri dăunează atât bărbaților cât și femeilor și diminuează posibilitățile stabilirii unor relații bazate pe respect reciproc.

Folosirea stereotipurilor de sex creează imagini false și este de multe ori negativă la nivel personal. Numeroase studii au demonstrat, spre exemplu, că nu este sănătos ca o persoană să fie feminină în sensul stereotip al termenului. Dacă o femeie s-ar conforma total stereotipului, ar fi mereu depresivă, incapabilă să se adapteze în diferite medii, mereu dependentă de alții. Trăsăturile stereotipe ale feminității caracterizate prin pasivitate și dependență și asociate cu performanțe scăzute sunt considerate de specialiști mai puțin mature și sănătoase din punct de vedere social decât cele care intră în descrierea stereotipă a masculinității.

Presiunile de conformare la stereotipurile de sex sunt în general mai puternice pentru băieți decât pentru fete și vin mai mult din partea taților decât a mamelor. Pentru că polul masculin este prețuit mai mult decât cel feminin, abaterile băieților de la standardul de masculinitate sunt sancționate mai aspru decât cele ale fetelor. Dacă pentru fete faptul de a fi „băiețoase” (de fapt active, îndrăznețe, sportive, descurcărețe) este în general bine apreciat, nimic nu e mai rău pentru un băiat decât a fi „efeminat” (sensibil, delicat, comunicativ, neagresiv).

Există numeroase prejudecăți cu privire la capacitățile femeilor și bărbaților care ne limitează libertatea de mișcare și ne dezavantajează.

Exemple: Ajungem să nu facem anumite lucruri doar pentru că anumite comportamente ar putea fi interpretate drept nepotrivite pentru o fată sau pentru un băiat. Băieții care vor să își poarte părul lung sau cercei sunt uneori sancționați de anumiți profesori sau alți membri ai societății; într-o prietenie sau relație de dragoste, se presupune că fetele trebuie să aștepte inițiativa băiatului. În majoritatea grupurilor mixte fetele sunt cele care sunt considerate delicate, neajutorate sau nepricepute în timp ce băieții preiau inițiativa în rezolvarea problemelor; ele ajung în schimb să pregătească și strângă mesele, să spele vasele, să facă curățenie și orice alte lucruri „casnice” pe când băieții fac „lucruri de bărbați”: aduc apă, cară lemne etc.

Pornind la drum cu astfel de idei este dificil atât pentru fete cât și pentru băieți să își dezvolte încrederea în sine și să intre în relații cu adevărat partenoriale și echitabile.

Stereotipurile sunt niște minciuni inventate de niște minți obsedate de diferențele dintre oameni. Nu credeți în stereotipuri!
Cozmin, 17 ani

Trăim într-o lume care începe să fie dominată de stereotipuri. Lumea ar fi un loc mult mai bun dacă noi am fi naturali, cine suntem noi în realitate. Petra, 16 ani

Stereotipurile au ajuns să ne controleze atitudinea față de ceilalți, chiar dacă ele nu reflectă realitatea. Ioana, 18 ani

Încercând să nu te conformezi în lumea asta condusă de stereotipuri idioate vei putea să schimbi ceva în bine. Fii tu primul și vei realiza că te vei simți mult mai bine. Fii tu însuși!
Nutz, 17 ani

Factori care împiedică femeile să se realizeze pe plan profesional și familial:

- *concepția depășită că locul femeii este la bucatărie și că singurul lucru la care se pricepe este îngrijirea copiilor;*

- *prejudecata conform căreia femeile nu ar fi capabile să ia o decizie importantă, corectă în cadrul firmei din cauza vulnerabilității.* Delia, 18 ani

Pentru fiecare fată care s-a săturat să se prefacă că este slabă când de fapt ea este puternică, există un băiat care este sătul să se prefacă puternic când de fapt este vulnerabil.

Pentru fiecare băiat care este împovărat de așteptarea constantă a celorlalți ca el să știe totul, există o fată care s-a săturat ca oamenii să nu aibă încredere în inteligența ei.

Pentru fiecare fată care s-a săturat să i se spună că este supersensibilă, este un băiat căruia îi este frică să fie blând și să plângă.

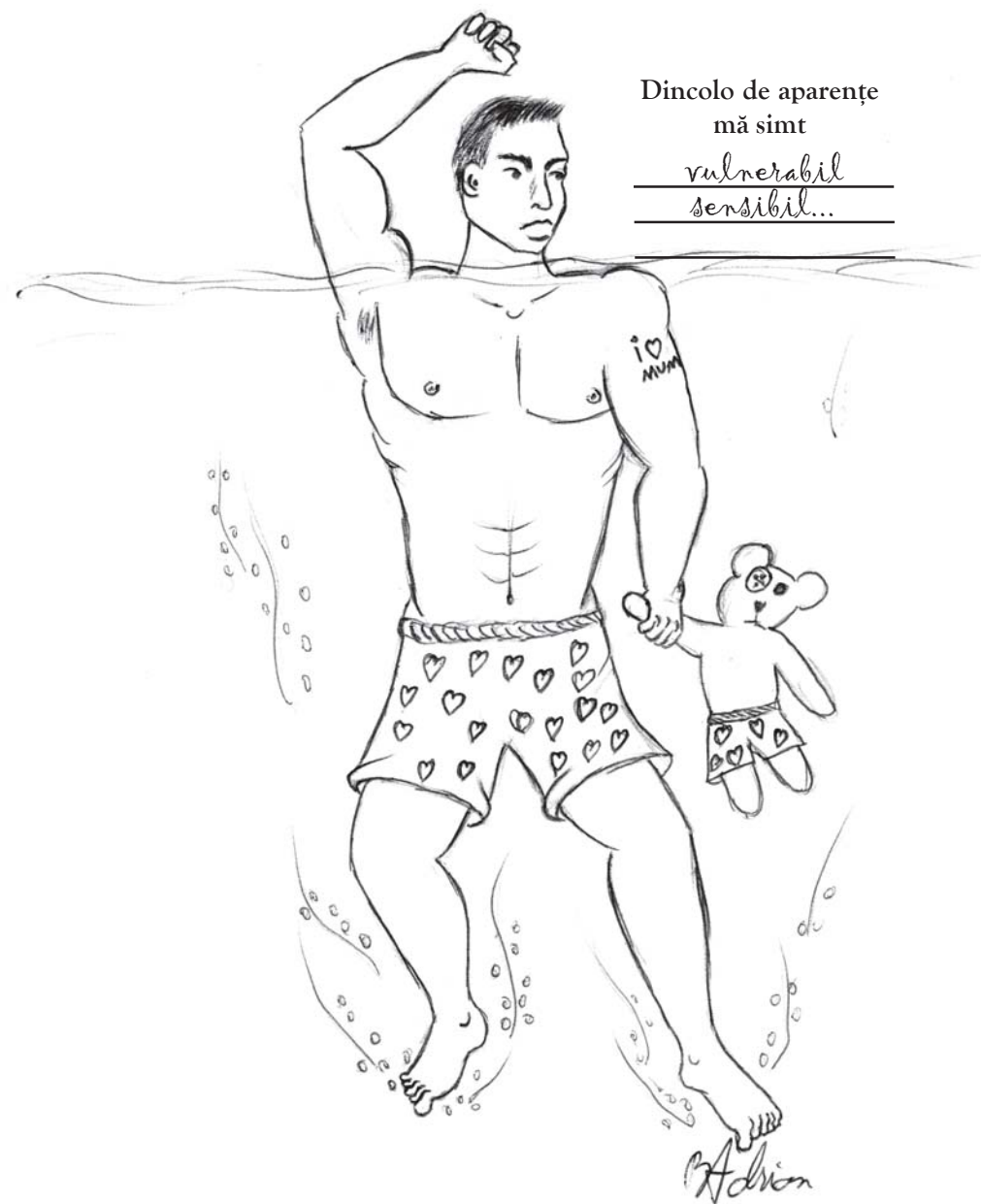
Pentru fiecare băiat pentru care competiția este singura cale să își dovedească masculinitatea, există o fată căreia i se spune că este nefeminină atunci când concurează.

Pentru fiecare fată care își aruncă cuptorul la gunoi, există un băiat care își dorește să găsească unul.

Pentru fiecare băiat care se luptă pentru a nu lăsa reclamele să-i dicteze dorințele, există o fată al cărei respect de sine este atacat de industria publicității.

Pentru fiecare fată care face un pas către eliberarea ei, există un băiat care găsește drumul spre libertate puțin mai ușor.

(adaptat după un poem scris de Nancy R. Smith)

Ce putem face? Spre o lume multicoloră

Dacă oamenii pot învăța să fie rasiști, atunci ei pot învăța și cum să fie anti-rasiști. Dacă a fi sexist nu e determinat genetic, atunci oamenii pot învăța ce înseamnă egalitatea de gen.

Johnnetta B. Cole

Cu siguranță, universul nostru de roz și bleu ar putea deveni mai complex în ceea ce privește culorile.

Pentru că rolurile sociale sunt învățate, există întotdeauna posibilitatea de a fi reconsiderate și redefinite. Posibilitatea acestor schimbări este foarte importantă și ne angajează pe fiecare dintre noi, cei și cele care experimentăm rezultatele negative ale acestor exagerări și simplificări.

E important să găsim un anumit echilibru în ceea ce ne privește, alegând din gama trăsăturilor umane cele care se potrivesc cel mai bine personalității noastre, indiferent dacă sunt considerate potrivite pentru bărbați sau femei. În plus asemănările dintre fete și băieți, femei și bărbați sunt mult mai importante decât deosebirea.

E foarte bine ca și fetele și femeile să-și dezvolte autonomia, siguranța pe sine, inteligența sau curajul iar băieții să lucreze mai mult pentru a-și dezvolta sensibilitatea, empatia, capacitatea de comunicare și de îngrijire a celorlalți. Asemenea trăsături sunt utile oricărei persoane, indiferent de sex.

Simțindu-ne bine în pielea noastră, ca fete și femei, băieți și bărbați și alegând din modelele existente ceea ce este bine pentru propria noastră personalitate vom putea construi și relații sănătoase și partenoriale cu cei din jur, o relație în care nici unul dintre parteneri nu simte nevoia să braveze, să pozeze în ceea ce nu este de dragul de a fi acceptat/ă de celălalt, în care se comunică și respectă nevoile fiecărui partener. O astfel de relație este cu siguranță mai sănătoasă și satisfăcătoare decât o relație abuzivă sau în care ambii parteneri sunt rigizi în ceea ce privește rolurile de gen.

Fiecare dintre noi este unic/unică, chiar dacă există anumite asemănări și diferențe între femei și bărbați care sunt încurajate de cultura în care trăim. Și până la urmă, diferențele care există între indivizi de același sex, indiferent că sunt bărbați sau femei, sunt de cele mai multe ori mai mari decât diferențele care există între femei și bărbați ca grupuri diferite.

Situațiile de viață pe care le trăim pot cere ca într-un anumit moment să fim sensibili/e, cooperanți/e, comunicativi/e, atenți/e la cei din jur, iar în alte momente să fim concentrați/e pe ceea ce avem de făcut, competitivi/e, curajoși/oase sau ambițioși/oase. Este important să putem opta în orice moment pentru un comportament sau un sentiment adecvat situației și să ne încurajăm unii pe ceilalți pentru a înfrunta concepțiile care ne-ar limita această libertate de alegere pentru că nu se potrivește sexului nostru.

Am auzit de multe ori întrebarea: „Cine cântă acasă, cocoșul sau găina?” Eu aș zice că nici unul dintre soți nu ar trebui să se considere șef, ci trebuie să colaboreze și între ei să existe o comunicare reală. Atât bărbatul cât și femeia au calități și defecte. Amândoi au aceleași drepturi și obligații, lucru pe care destui români nu le-au conștientizat. Aurelia 18 ani

Ar trebui să ne respectăm și să ne acceptăm fără să ținem cont de micile diferențe dintre noi. Acesta este primul dar poate și cel mai greu pas pe care ar trebui să-l facem. Anda, 16 ani

Familia este de obicei primul loc în care ne confruntăm cu sexismul și îl învățăm – sexism: concepția conform căreia un sex este inferior celuilalt. Sexismul modelează și determină relațiile de putere inegale dintre sexe în viețile noastre personale, în spațiile sociale familiare și în cea mai intimă sferă de relații – familia.

Întreaga lume în care trăim este caracterizată de o politică a dominării, în care concepția de inferior și superior și implică ideea că superiorul trebuie să conducă inferiorul afectează viețile tuturor oamenilor. bell hooks, 1989

Actualmente, devine din ce în ce mai clar faptul că există o legătură puternică în viața privată și cea publică, între ceea ce se întâmplă la nivelul familiei și al relațiilor inter-personale și tipul politicilor și acțiunilor promovate pe scena internațională. Schimbările în bine la nivelul întregii societăți nu pot fi durabile fără a schimba relațiile fundamentale dintre femei și bărbați, părinți și copii, înlocuind relațiile autoritare, ierarhice și dominante cu relații partenariale, echitabile.

Pentru a evolua ca specie avem nevoie în special de o relație de armonie între cele două părți ale umanității, femeia și bărbatul, cu tot ce implică acest lucru la nivel social și personal.

III. Care drum e mai ușor? Evoluția spre egalitate de gen

Gradul emancipării femeilor reprezintă un index pentru gradul emancipării societății. Charles Fourier

Majoritatea societăților umane despre care avem informații fac discriminări de gen. În general în aceste societăți bărbații reprezintă grupul dominant, care are mai multă putere, mai mult prestigiu social, mai multe resurse, acces mai bun la funcții de conducere. În societățile dominate de bărbați, problemele asociate cu femeile sau feminitatea sunt automat văzute ca mai puțin importante, nefiind în general pe agenda politică. În foarte multe culturi, inclusiv cea românească, băieții sunt mai apreciați mai mult decât fetele, beneficiază de educație mai bună, mai mult sprijin pentru a se realiza în viață. În același timp presiunile asupra acestora de a se conforma la stereotipurile de gen sunt mai mari și adaptarea la imaginea de bărbat tare, puternic, autoritar, „stâlp al familiei” se face deseori cu costuri emoționale mari.

Specia umană ia două forme diferite: femeia și bărbatul. Această diferență de formă influențează posibilitățile de organizare socială care pot fi fundamentate pe ierarhizarea sau relaționarea celor două jumătăți ale umanității. Modul în care organizăm această relație umană fundamentală (fără de care specia noastră nu și-ar putea continua existența) are implicații asupra tuturor instituțiilor noastre, valorilor, întregului sistem social, și asupra direcției evoluției noastre culturale. Direcția evoluției noastre culturale – mai ales dacă va fi una pașnică sau războinică – depinde de modelul pe care îl alegem ca ghid pentru evoluție: ierarhizare sau relaționare. Modul în care sunt structurate relațiile dintre cele două jumătăți ale umanității are efecte importante asupra vieților personale ale bărbaților și femeilor, asupra rolurilor și opțiunilor noastre de fiecare zi.

Riane Eisler, *The Chalice and the Blade*, 1987

Respectul și înțelegerea între femei și bărbați sunt primii pași spre egalitate. Cătălina, 16 ani

Egalitatea nu este un privilegiu. Egalitatea este dreptul oricărei persoane dobândită de la naștere. Any, 17 ani

Echilibrul este ceea ce e necesar în societatea. Cât timp echilibrul este menținut, societatea nu are de suferit. Rupturile duc la conflicte. Cozmin, 17 ani

Moșteniri culturale. Despre dreptul femeilor de a fi considerate ființe umane

Cel mai important lucru dintre o femeie și un bărbat este bărbatul. Profesor de educație fizică, învățământul liceal

Prejudecata că „femeile conduc din umbră” le descurajează și mai mult să-și asume responsabilități oficiale, publice, vizibile (dealtfel supuse unor presiuni enorme) și le oferă falsa consolare că pot influența lucrurile din această postură. Ioana, 25 ani, Consultant ONG

Există foarte puțini gânditori care au promovat de-a lungul timpului idei egalitare asupra raporturilor dintre sexe. Cei mai mulți și mai celebri oameni de știință, filozofi, teologi au afirmat de-a lungul timpului viziuni înguste și defăimătoare la adresa femeilor. Nici gânditorii români nu fac excepție în ceea ce privește sexismul și misoginia: Eminescu, Noica, Eliade, Augustin-Doinaș sunt doar câteva personalități care au formulat public prejudecăți inferiorizante la adresa femeilor.

Laitmotivul pentru multe secole în gândirea filozofică și științifică a fost acela de a considera diferențele dintre sexe ca naturale, superioritatea revenindu-i în mod clar bărbatului. Din această perspectivă, a pune în discuție aceste diferențe însemna să pui în pericol ordinea socială.

Multe din aceste concepții nu au dispărut complet ci sunt doar mai subtile în prezent. La toate nivelele persistă neîncrederea în forțele femeii și prejudecățile despre capacitățile acestora. Nu trebuie decât să deschidem orice ziar, revistă, post de televiziune pentru a observa posturile nedemne și inferioare în care sunt prezentate femeile.

Este important să ne dezvoltăm un filtru critic pentru a putea înțelege contextul în care aceste prejudecăți și stereotipuri sunt perpetuate, precum și consecințele negative pe care le au la nivelul vieții fiecăruia dintre noi.

Un prim pas este să devenim conștienți/e de mesajele care se transmit pentru a le putea contracara și schimba!

☛ *Ecleziastul (7:26, 28, Vechiul Testament) vorbește despre femeie cu cel mai profund dezgust: „mai amară decât moartea a fost pentru mine femeia cu inimă capcană și năvod și cu mâini ce înlănțuie... am găsit un bărbat într-o mie de bărbați dar nu am găsit o femeie între toate femeile”.*

☛ *„Femeia este femeie numai în virtutea unei anume lipse a unor calități. Trebuie să considerăm caracterul femeilor ca suferind de o imperfecțiune naturală”. Aristotel*

☛ *Femeia este „un bărbat ratat”, o „ființă de ocazie”. Toma de Aquino*

☛ *În timpul civilizației romane femeia era privită ca un sclav, grecii o considerau un bun care se putea cumpăra și vinde.*

☛ *Primii creștini le vedeau pe femei ca pe niște ademenitoare, răspunzătoare de căderea lui Adam. Tradițiile iudaică și creștină consideră femeile impure, înclinate spre malefic, incapabile să preia responsabilități de cetățean, destinate plăcerilor sexuale și funcției reproductive. Fără aceste funcții femeile nu au practic nici o valoare.*

☛ *În India, hindușii, până curând, considerau femeia mai rea decât moartea, molimile, șerpilor sau chiar iadul. Viata unei soții se sfârșea cu viata soțului ei. Văduva era obligată să sară în flăcările rugului funerar al soțului. Incinerările de acest tip continuă și astăzi în unele zone deși au fost interzise prin lege încă din secolul 19.*

☛ *La popoarele arabe preislamice, femeia era considerată o cauză de durere și nefericire, iar fetițele erau câteodată îngropate de vii imediat după naștere.*

☛ *În Franța în 587 d.C. s-a ținut o adunare pentru a se stabili dacă femeia poate fi sau nu considerată cu adevărat o ființă umană!*

☛ *Henri al VIII-lea în Anglia le-a interzis femeilor citirea Bibliei iar în Evul Mediu Biserica Catolică le-a tratat pe femei ca pe cetățeni de clasă inferioară.*

☛ *În universitățile din Cambridge și Oxford, studenții și studentele nu au avut drepturi egale până în 1964.*

De ce nu există egalitate?

Pentru că:

§ Femeile dețin doar 1% din proprietățile lumii, sub 10% din venitul global, sub 7% din slujbele clericale.

§ În clasamentul celor 300 de oameni bogați din România figurează doar 8 femei (*Supliment Revista Capital, 2003*).

§ Mai puțin de 14% din pozițiile de conducere ale lumii (putere politică, strategică și economică). În Marea Britanie doar 17% dintre locurile din Parlament sunt ocupate de femei, în Parlamentul European femeile sunt în proporție de 24,5%, iar în România doar 10,7%.

§ În toată lumea persistă inegalitățile salariale între femei și bărbați, cele mai multe țări din Europa înregistrând diferențe de până la 20% între salariile femeilor și ale bărbaților. În România veniturile femeilor în general reprezintă doar 50% din cele ale bărbaților.

§ Astăzi 2/3 din cele 876 milioane de analfabeți din lume sunt femei. În România deși numărul de elevi și studenți femei este de 50,1%, acest raport nu se regăsește pe piața forței de muncă, una din cinci femei românce neavând nici o sursă de venit.

§ În lume, femeile sunt bătute, oprimare, abuzate și torturate în fiecare zi. Cercetările arată ca violența domestică este răspândită pe scară largă în majoritatea societăților și este o cauză frecventă a sinuciderilor în rândul femeilor. În România femeile sunt victime ale violenței în familie în proporție de peste 30% iar o dată la 2 zile / la fiecare două zile o femeie este omorâtă în bătaie (cf. Inspectoratului General al Poliției Române, București, 2003).

§ 30 % din gospodăriile din lume sunt îngrijite de femei, 80-90% din cele mai sărace familii depind de femei pe tot globul, și tot ele au de obicei responsabilitatea de a crește copiii, de cele mai multe ori fără ajutorul tatălui, al familiei sau al comunității. În România femeile se ocupă de creșterea copiilor în proporție de 66%.

§ Femeile muncesc în general cel puțin 10-15 ore pe săptămână mai mult decât bărbații. Ele au de obicei o dublă zi de muncă (serviciu și munca în gospodărie). 63,8 % dintre români consideră că este doar datoria femeii să se ocupe de treburile casnice.

§ Segregarea în domeniul muncii este evidentă, atât în lume cât și în România (1998): femeile sunt majoritare în sectoarele bugetare (sănătate,

◆ Înainte de 1850, femeile nu erau considerate cetățeni în Anglia, neavând nici un fel de drepturi personale până în 1882.

◆ La sfârșitul secolului XIX se sugera că activitatea intelectuală a femeilor trebuie limitată deoarece ele au nevoie de toată energia pentru a-și dezvolta funcțiile reproductive. Prea multă gândire, se argumenta, poate face femeile nefertile punând astfel în pericol viitorul speciei umane. „Cele mai multe fete cu pieptul plat care supraviețuiesc presiunii înalte a educației lor sunt incompetente pentru a purta un copil bine dezvoltat și a-i asigura hrana naturală.” **Herbert Spencer**

◆ **John Locke (1632-1704)**, filosof influent în epoca sa, considera că oamenii sunt nativ „raționali” însă raționalitatea atribuită ființelor umane nu este extinsă și asupra femeilor, despre care Locke argumentează că, datorită capacității lor reproductive, acestea sunt „emoționale” și incapabile să se întrețină singure fiind astfel „dependente” în mod natural de bărbați. În ceea ce privește drepturile de proprietate, dependența naturală a femeilor le priva pe acestea de asemenea drepturi, în viziunea sa. Contractul social în care intrau femeile era căsătoria, datoria lor fiind aceea de a produce fii care să moștenească ulterior proprietatea. Contractul căsătoriei face ca drepturile de proprietate să fie stabile într-o societate, bărbații având fii prin care își asigură transmiterea proprietății și perpetuarea numelui.

◆ **Hegel (1770-1831)** era de părere că poziția subordonată a femeilor față de bărbați în familie este domeniul natural pentru „dispoziția lor etică”.

◆ La fel **Ch. Darwin (1809-1882)** credea că a găsit o bază științifică care să legitimeze credințele tradiționale cu privire la diviziunea muncii între sexe.

◆ **J.J. Rousseau**, reprezentant important al Iluminismului francez, a publicat în 1762 „Emile”, carte care avea să devină una dintre cele mai importante lucrări din istoria educației. Descriind un bărbat, Emile, și o femeie, Sophie, care avea să devină soția lui Emile, Rousseau redă principiile educaționale esențiale care trebuie să ghideze educația celor doi. În timp ce un bărbat trebuie să fie educat sau instruit în funcție de talentele sale naturale și încurajat să-și cultive mințile și spiritul, o femeie trebuie să fie pasivă, slabă, și umil supusă, mai ales în ceea ce privește acceptarea judecăților bărbatului în toate privințele. Rousseau nu refuză dreptul la alfabetizare al femeilor însă afirmă că și acesta trebuie orientat spre „practică”, din moment ce preocupările intelectuale pot destabiliza temperamentul ei slab de la natură.

◆ Criticând viziunea lui Thomas d'Aquino conform căreia femeia nu este altceva decât un bărbat incomplet sau ratat, **Martin Luther** afirmă despre cei care cred asemenea lucruri că sunt ei înșiși niște monștri și că ar trebui să recunoască și femeia ca pe o creatură a lui Dumnezeu. Totuși același Martin Luther considera femeia inferioară bărbatului. Deși femeia este o „frumoasă creatură a lui Dumnezeu” ea „nu egalează gloria și demnitatea bărbatului”. Celebru reformator nu vedea nici un beneficiu în existența femeilor în afară de aducerea pe lume a cât mai multor copii indiferent de efectele secundare: „Dacă este să devină obosite sau chiar să moară, aceasta nu contează. Să moară la naștere, de aceea se află aici”.

învățământ, turism, comerț) unde sunt salarizate cu până la o treime sub media salarizării pe economie, iar în ramurile predominante de bărbați (construcții, energie, transporturi, etc.) salariile sunt mult mai mari.

§ În România o condiție pusă uneori la angajare femeilor este de a nu rămâne însărcinate. În Anglia, spre exemplu, în 2003, 1000 de femei au fost concediate de la locul de muncă în anul în care au rămas însărcinate deoarece nu existau condiții de muncă potrivite și nu existau alternative la munca întreprinsă de ele.

§ Femeile nu au încă dreptul de a alege cu privire la drepturile reproductive. În România femeile rrom nu au acces la servicii medicale și acces la informații privind sănătatea reproductivă; femeile cu deficiențe sunt sfătuite să nu aibă copii.

§ Există sexism (discriminarea sistematică a unui sex, de obicei femeile) în toate societățile: prezentarea femeilor în publicitate ca obiecte sexuale care trebuie să arate bine și să nu vorbească deloc, bancuri misogine, proverbe, cântece, povești în care femeile sunt sistematic prezentate ca ființe inferioare, proaste, slabe, rele, malefice care trebuie controlate, supuse, dominate.

§ O analiză a 33 de jocuri video „Nintendo” și „Sega Genesis”, foarte populare actualmente, a arătat că în 41% dintre acestea nu există personaje feminine. Femeile sunt fie absente, fie apar în postură de victimă. În aproape 80% dintre jocuri violența și agresiunea sunt o parte necesară a strategiei. În aproape jumătate din jocuri violența era îndreptată spre alți oameni, iar în 21% era violență împotriva femeilor.

§ Violul și alte forme de violență sexuală sunt în creștere. Multe violuri rămân nedenunțate din cauza stigmatizării și a traumei asociate acestora și datorită lipsei abordării acestui subiect într-un mod delicat de către sistemele juridice. Estimările procentelor de violuri denunțate la poliție variază. Violul este folosit sistematic ca tactică de război (ex. Bosnia-Herțegovina, Ruanda).

§ În România 44% dintre tinerele cu studii superioare angajate au fost hărțuite sexual la locul de muncă.

Egalitatea de gen are ca obiectiv o societate în care atât femeile cât și bărbații se bucură de aceleași oportunități, drepturi și obligații în toate sferile vieții sociale.

Egalitatea între femei și bărbați există atunci când ambele sexe sunt capabile să împartă în mod egal puterea și influența, să aibă oportunități egale în ceea ce privește independența financiară prin muncă și prin întemeierea

propriei afaceri, să se bucure de acces egal la educație și de oportunitatea de a-și dezvolta deprinderile și talentele, să împartă responsabilitatea pentru casă și copii și să fie libere de orice fel de constrângeri, intimidări și acte de violență de gen atât acasă cât și la serviciu.

Egalitatea de gen este esențială pentru o viață echilibrată deoarece ea permite atât femeilor cât și bărbaților să ia decizii cu un impact pozitiv asupra propriei vieți sexuale și reproductive, asupra partenerului de viață și a familiilor lor. Atingerea egalității de gen implică schimbări atât pentru bărbați cât și pentru femei. Cele mai echitabile relații trebuie să se bazeze pe o redefinire a drepturilor și responsabilităților femeilor și bărbaților în toate sferile vieții sociale, inclusiv familie, loc de muncă și societate în general.

Genul social nu se referă numai la femei. Viețile bărbaților sunt la fel de mult influențate ca și cele ale femeilor de discriminarea de gen.

Normele și practicile culturale referitoare la „masculinitate” și așteptările de lideri, soți sau fii creează solicitări asupra bărbaților și le modelează comportamentul. Se așteaptă foarte adesea din partea bărbaților să se concentreze asupra nevoilor financiare ale familiei mai degrabă decât asupra rolului de hrănire și îngrijire care este atribuit femeilor.

Socializarea în familie și – mai târziu – din școli promovează comportamentul de asumare a riscurilor în rândul tinerilor bărbați și acest lucru este adesea întărit de societate și stereotipurile media. *Astfel stilul de viață pe care îl cer rolurile bărbaților duce adesea la expunerea la o morbiditate și mortalitate mai mare decât în cazul femeilor.* Printre aceste riscuri se numără accidentele, consumul de alcool și actele de violență.

Adoptarea unei perspective de gen reprezintă un prim pas important; aceasta scoate la iveală faptul că există dezavantaje și costuri și pentru bărbați care își au originea în diferențele de gen.

După atâta timp de discriminare cred că ar fi timpul să fie egalitate. Este dreptul oricui, iar cu egalitate lumea va fi mai bună și n-ar mai fi războaie. Ca băieți putem începe cu acceptarea forțelor, ideilor și capacităților femeilor, majoritatea fiind mult mai raționale decât bărbații. Nutzu, 17 ani

Ideea de a fi egali în societate se poate realiza prin înțelegere. Când interesele și nevoile dintre bărbați și femei vor fi rezolvate, putem vorbi de o egalitate. Cozmin, 17 ani

Se pare că am ajuns la un sfert din drumul spre egalitate. Primul pas e cel mai greu, dar vom reuși! Ioana, 18 ani

A te respecta și înțelege unul pe celălalt este unul dintre cele mai importante lucruri. Dacă fiecare ar lăsa de la el și toate barierele ar cădea, cu siguranță ar fi un pas bun spre egalitate. Petra, 16 ani

Să ne respectăm mai mult, să ne ajutăm unul pe celălalt, să fim mai buni și să lăsăm un loc liber și celor din spatele nostru. Sergiu, 18 ani

IV. Imaginea corporală. Standarde de feminitate și masculinitate

Mass media promovează și reflectă standardele actuale ale culturii populare în ceea ce privește modelele de feminitate și masculinitate ideală. *Începând cu anii 1950 trupul femeii ideale a devenit din ce în ce mai slab, subțire, chiar anorexic, femeia ocupând mai puțin spațiu simbolic în timp ce idealul de corp bărbătesc s-a mărit în volum, bărbatul devenind mai agresiv, cu masă musculară bine dezvoltată, dominant.*

Nu există nimic natural în imaginile despre masculinitatea și feminitatea ideală. Schimbarea lor reflectă schimbări în mințile oamenilor și contextul istoric. Schimbările în idealul de masculinitate începând cu anii '60 au apărut pe fondul răspunsului la mișcările sociale percepute ca „amenințări” la ordinea socială și relațiile de putere existente.

Aceste idealuri sunt complet nerealiste deoarece ignoră diversitatea corpurilor umane din realitate și exercită presiuni în special asupra tinerilor de a se angaja în diferite comportamente uneori chiar periculoase pentru sănătatea lor:

● Incidența cazurilor de anorexie nervoasă la fete între 10 și 19 ani a mers în paralel cu schimbările în modă. Idealul supleții a precedat perioadei în care rata anorexiei a fost cea mai mare, aceasta fiind una dintre bolile psihice cu o rată a mortalității foarte ridicată.

● În rândul băieților mania mușchilor și presiunea pentru a deveni agresiv, dur, insensibil sunt foarte puternice. Motivul pentru care mulți dintre ei se angajează în acte violente este pentru a compensa faptul că nu arată duri, musculoși, puternici și a câștiga astfel respectul celorlalți.

Cultul nostru actual pentru femei filiforme și bărbați plini de mușchi și puternici contribuie la mărirea discrepanței dintre sexe și la perpetuarea inegalităților. Standardul pentru înfățișarea femeilor este mult mai ridicat decât cel pentru bărbați. Dacă bărbații arată bine oricum sau, după cum spune folclorul românesc, „un bărbat trebuie să fie puțin mai frumos decât dracul”, înfățișarea unei femei nu este niciodată satisfăcătoare. Modelul occidental de femeie foarte slabă, cu trăsături regulate, artificială a înlocuit aproape complet și în România imaginea femeilor reale. Acest lucru este evident în publicațiile pentru femei și în majoritatea reclamelor la care suntem expuși zilnic.

Mesajul constant al acestor publicații este că, indiferent de modul în care arată întotdeauna „femeia/ produsul” se poate „îmbunătăți” cu cosmetice, articole vestimentare și/sau chirurgie plastică. Fiecare părticică din corpul unei femei – de la vârful firelor de păr până la unghiile de la degetele picioarelor – este o țintă pentru companiile de cosmetice și un potențial de anxietate pentru fete și femei. Indiferent de cum arată cele mai multe femei, ele sunt nemulțumite de aspectul lor pe care încearcă constant să îl „repare” apelând la diferite produse și petrecând timp îndelungat în fața oglinzii. Accentul obsesiv pe imaginea exterioară deturneză multe fete și femei de la alte lucruri care sunt mult mai importante pe termen lung: studiu academic, implicare în comunitate, sport, carieră.

E important să ne îngrijim găsind însă în același timp un echilibru sănătos între ceea ce putem și ceea ce nu putem schimba la înfățișarea noastră.

Standarde culturale

Știați că:

· Idealul actual în formă de clepsidră, filiform, pentru femei este negativ din punct de vedere evoluționist? Femeile care pierd 10-15 % din grăsimea normală a corpului pot deveni adesea sterile, iar tulburările de alimentație și dietele obsesive prezintă riscuri semnificative în sănătate.

· Femeile cheltuiesc o mare parte din veniturile lor în încercările de a slăbi prin diete, diverse produse cosmetice și chirurgie plastică? Numai americanii, care exportă idealurile de feminitate și masculinitate în toată lumea, cheltuiesc 33 miliarde de dolari anual pe diete, 30 miliarde pe produse cosmetice și 1,5 miliarde pe chirurgie estetică.

· Și bărbații în toată lumea apelează tot mai mult la chirurgie estetică pentru a-și corecta diferite trăsături considerate neadecvate? Intervențiile chirurgiei estetice limitează mobilitatea mușchilor și cresc sensibilitatea la agenții termici.

· 95% dintre curele de slăbire nu dau rezultate? 95% dintre cei care slăbesc cu diferite diete își recapătă întreaga greutate pierdută în maximum 5 ani.

· Nici un produs cosmetic nu afectează structura profundă a țesuturilor umane?

· Implanturile cu silicon au fost scoase în urmă cu câțiva ani de pe piața din SUA din cauza efectelor negative pe care le pot avea? Femeile care optează pentru asemenea implanturi se expun la o serie de compuși chimici periculoși care, prin spargerea pungilor cu silicon, se răspândesc în organism.

Nu trebuie să îți folosești corpul ca pe un produs sau o unealtă. Fiecare are ceva frumos. Frumusețea interioară contează mai mult decât cea fizică. Dacă nu ești sănătos degeaba arăți bine în exterior.
Sergiu, 18 ani

Am învățat că imaginea corporală contează dar nu în măsura în care fetele să ajungă anorexice. Trebuie să te simți bine cu cine ești tu ca persoană și dacă te respecti cu siguranță și ceilalți te vor respecta.
Petra, 16 ani

Sunt foarte multe femei care nu sunt mulțumite de trupul lor. Dar fiecare trebuie să-și dea seama că există lucruri mai importante la o persoană decât corpul. Eu mi-am depășit complexele, așa ar trebui să faceți și voi! Ioana, 18 ani

Lumea modei

Știați că:

· Femeile și bărbații au folosit din totdeauna vopsele, pudre, parfumuri pentru a-și decora fața, părul sau corpul? Din cele mai vechi timpuri, machiajul color era folosit pentru a speria dușmanul, a demonstra statutul social, în ceremonii religioase, în rituri ale pubertății, în magie sau pentru protejarea pielii și a ochilor. De-a lungul istoriei cosmeticele au fost făcute din mercur și plumb desfigurând și uneori chiar omorând oameni.

· În Egipt și Roma anului 1000 d.C. femeile și bărbații foloseau deopotrivă ruj de buze, oja de unghii și fard de pleoape pentru protejarea ochilor de razele solare?

· Bărbații și femeile romane își vopseau des părul blond? Din cauza vopselei prea caustice mulți își pierdeau definitiv părul fiind nevoiți să poarte peruci.

· Bărbații europeni au încetat să mai folosească parfumuri și alte produse de cosmetică începând cu epoca Victoriană din Anglia, 1837?

· În timpurile în care picioarele mici erau considerate aristocratice și feminine, femeile purtau încălțăminte prea mică, cauzându-și deformări definitive ale piciorului și nemaiputând merge fără sprijin?

· Corsetele de dantelă strânse pe corp cauzau probleme respiratorii și de mișcare?

· Fustele la modă în 1915, foarte strâmte mai jos de genunchi, făceau mersul un chin?

· Purtatul tocurilor înalte poate cauza bătăături, glezne luxate, iar pe termen lung deformări ale coloanei vertebrale, micșorări ale mușchilor gambei și infertilitate?

Note de supraviețuire pentru imaginea corporală

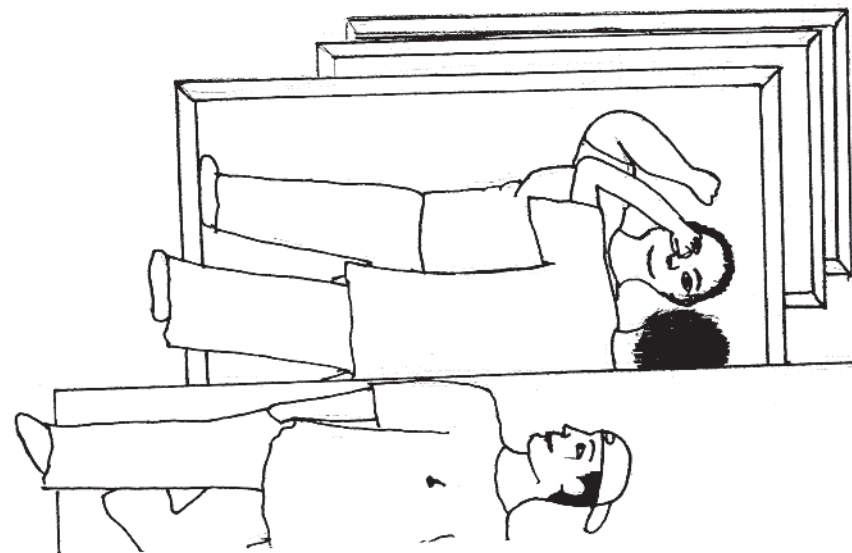
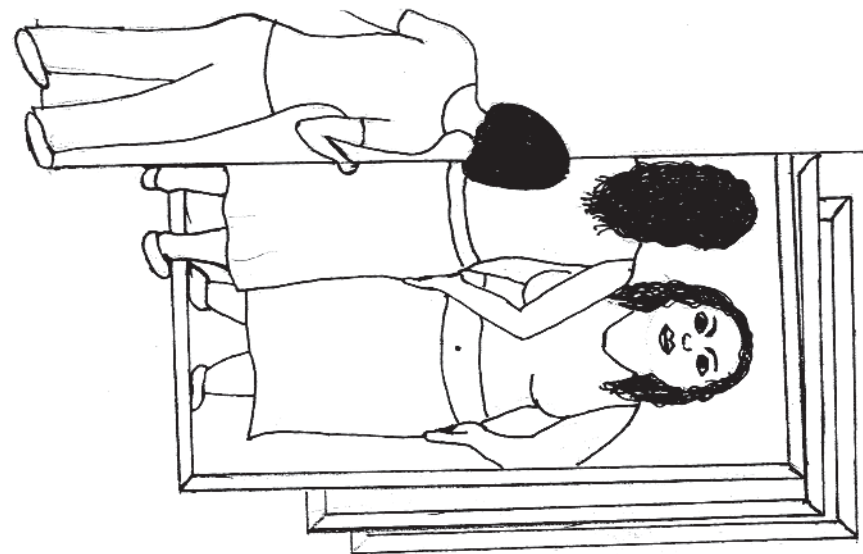
DA

- Acceptă că există o varietate de corpuri de mărimi și forme diferite.
- Amintește-ți că noi înșine / însene suntem cei mai duri critici ai noștri și că ceilalți ne pot găsi atractivi/e.
- Recunoaște-ți punctele tari în ceea ce privește înfățișarea ta (părți ale corpului care îți plac) și calitățile tale personale (entuziasm, onestitate, etc)
- Decide cum vrei să îți cheltuești energia: urmărind atingerea imaginii „perfecte” sau concentrându-te pe nevoile și interesele tale personale.
- Amintește-ți că frumusețea vine din interior. Faptul că te simți bine în pielea ta va influența modul în care ceilalți te văd.
- Fii conștient/ă de prejudecățile tale în legătură cu greutatea și de modul în care acestea îți afectează stima de sine.
- Găsește moduri în care să te împaci cu tine însăți și tratează-ți corpul cu respect.

NU

- Nu lăsa corpul tău (carcasa ta) să definească ceea ce tu ești.
- Nu lăsa obsesiile în legătură cu corpul să te împiedice să te apropii de ceilalți și să faci lucrurile pe care le vrei.
- Nu uita că societatea își schimbă standardele de frumusețe în timp. Recunoaște cât de efemer este modelul de frumusețe actual și definește-ți propria viziune despre atractivitate.
- Nu crede că a fi slab/ă, gras/ă sau plin de mușchi sunt sinonime cu a fi fericit/ă.
- Nu uita că nu ești singur/ă în încercarea de a te accepta așa cum ești. Este un proces de foarte lungă durată pe care mulți oameni îl experimentează.
- Nu te teme să ceri sprijinul celorlalți.
- Nu te compara cu alții. Ești unic/ă și asta este frumos la tine!
- Nu-ți fie frică să te bucuri de corpul tău.
- Nu uita să te gândești și la funcțiile pe care le au diversele părți ale corpului tău (picioarele te ajută să mergi) nu doar la modul în care arată.*

* Adaptate din Ann Kearney Cook PhD de Carol Peterson PhD, Universitatea din Minnesota.

Bollean A.

V. **Violența – implicații de gen**

Idealul de masculinitate este asociat în mare măsură cu puterea, duritatea, agresivitatea, violența. **Celor mai mulți băieți li se inoculează de timpuriu ideea că bărbăția, masculinitatea trebuie impusă prin putere fizică și prin controlul exercitat asupra celor mai slabi – femei, copii, alți bărbați.** Băieții și bărbații nu au acces astfel la o gamă largă de emoții firești, umane. Este tipic pentru băieți de la o vârstă timpurie să-și reprime sentimentele de teamă și durere.

Pe terenul de sport, băieții sunt învățați să ignore durerea. Acasă li se spune să nu plângă și să se poarte ca adevărați bărbați. Pentru mulți bărbați, singura emoție considerată potrivită este furia și prin urmare mulți își canalizează diferite emoții spre furie putând reacționa violent la sentimente de teamă, durere, nesiguranță, respingere, umilire sau lipsă de putere. Dacă masculinitatea se referă la putere și control, a nu avea acea putere înseamnă a nu fi bărbat. Violența devine astfel un mod prin care bărbatul își dovedește superioritatea față de ceilalți.

Violența împotriva femeilor – adânc înrădăcinată în culturile din întreaga lume fiind o problemă extinsă și gravă prin amploarea sa – este determinată direct de relațiile de putere inegale dintre femei și bărbați.

Violența este un tip de comportament utilizat pentru a stabili putere și control asupra altei persoane prin frică, intimidare, amenințări și acte violente. Bătaia apare atunci când o persoană crede că are dreptul să îi controleze pe ceilalți. Abuzul membrilor familiei poate lua mai multe forme. Violența poate include abuz emoțional, sexual sau economic, folosirea copiilor și a privilegiilor masculine, intimidarea, izolarea și alte comportamente care mențin frica și puterea.

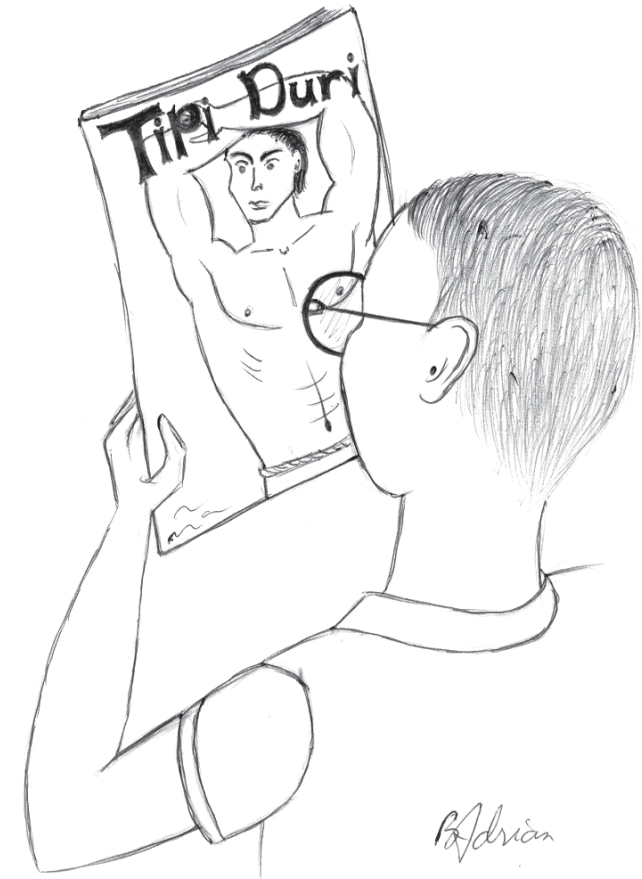
Actele de violență ale bărbaților asupra femeilor(1) nu apar izolate, ci sunt relaționate cu violența bărbaților împotriva altor bărbați (2) și cu interiorizarea violenței – adică violența bărbatului asupra lui însuși.(3) Michael Kimmel

Oricare ar fi cauzele pentru care unii bărbați recurg la acte de violență, acestea nu ar continua dacă nu ar fi permise în mod explicit sau tacit de valorile și tradițiile sociale, codurile juridice, forțele de ordine și chiar de religie.

În multe țări, legile împotriva agresiunii fizice sau sexuale asupra soției sunt rare sau chiar inexistente; România are o lege referitoare la violența domestică abia începând din anul 2003. Pe de altă parte, utilizarea violenței de către bărbați este prezentată ca fapt divers în sport și cinema, în literatură și în război, sau chiar în reclame publicitare. Violența nu este doar permisă, ci este apreciată și recompensată.

În societatea românească violența împotriva femeilor este tolerată și chiar încurajată fiind considerată naturală, de înțeles, tolerabilă, meritată, ordine naturală a lucrurilor, inevitabilă, crucea femeii, parte din afacerea numită căsătorie.

Proverbele ce concentrează adevăruri pentru diferite comunități pot confirma normele și valorile sociale dar pot de asemenea servi și la perpetuarea unor stereotipuri. „Înțelepciunea” populară românească conține numeroase proverbe cu imperative clare referitoare la necesitatea maltratării femeilor: „Femeia trebuie bătută pentru că este rea”, „Piatra de moară trebuie bătută de trei ori pe zi iar femeia de șase ori”, „Femeia trebuie bătută chiar dacă nu a făcut nimic rău deoarece cu siguranță va face ceva”, „Femeia trebuie bătută iar ea va ști de ce”; altele reflectă și avertizează împotriva răului pe care îl reprezintă femeia dacă nu e ținută sub control: „Vai de casa în care bărbatul e o femeie”, „Acolo unde calcă o femeie se murdărește pământul”, „Iepurele și femeia îi aparțin atât timp cât îi vei ține aproape”.

Aceste proverbe trebuie denunțate, puse în discuție, combătute, rescrise, atâta timp cât promovează comportamente care nu ne mai ajută la nivel individual și social și încurajează o ordine socială eronată.

Valorile promovate în societate vizavi de modelul ideal de masculinitate: duritatea, dominația, puterea, reprimarea emoțiilor și a empatiei, competitivitatea extremă încurajează violența bărbaților.

Violența este doar a persoanelor care nu știu să rezolve o problemă prin metode pașnice. Este o boală de care suferă majoritatea oamenilor. Antidotul ei este răbdarea și înțelegerea.

Cozmin, 17 ani

Oamenilor violenți nu trebuie să le răspunzi tot cu violență. Nu trebuie să ne coborâm la nivelul lor. Adrian, 16 ani

Violenta este unealta persoanelor care nu au încredere în ele și nu reușesc să vadă partea bună a lucrurilor. Orice problema se poate rezolva fără violență. Any, 17 ani

Sunt și alte moduri să ne exprimăm nemulțumirile și nu trebuie să recurgem la violență doar pentru a ne arăta puterea și supremația. Anda, 16 ani

Violența atrage violență

Știați că:

§ 63% din elita de la Hollywood spune că industria filmului glorifică violența, iar 72% că aceasta a crescut în ultima decadă? Peste 1.000 de studii arată că expunerea în doze mari la violența de la televizor crește șansa comportamentului agresiv, mai ales la bărbați.

§ Copii care cresc în medii abuzive prezintă cu 74% mai multe șanse de a adopta comportamente violente decât copiii care cresc în medii non-violente? Mulți bărbați din lume au crescut în familii în care mama lor era agresată fizic de către tată, medii în care violența împotriva femeilor era un fapt normal.

§ Violența domestică este răspândită pe scară largă în majoritatea societăților și este o cauză frecventă a sinuciderilor în rândul femeilor?

§ În toată lumea 2 milioane de fete cu vârste cuprinse între 5 și 15 ani sunt introduse anual în circuitul comercial al traficului de carne vie?

§ Multe violuri rămân nedenumțate din cauza stigmatizării și a traumei asociate acestora și a inexistenței unei abordării delicate a acestui subiect de către sistemele juridice?

§ În SUA are loc un viol la fiecare 6 minute, iar o femeie este bătută la fiecare 18 secunde? În Canada o femeie din 10 este bătută de soț sau partener. În Rusia zilnic 36.000 de femei sunt bătute de parteneri, iar o femeie moare în urma agresiunilor domestice la fiecare 40 de minute. În România peste 30% dintre femei sunt abuzate în familie.

Cred că voi merge pe alt drum acasă...

Știu eu ce vrea o păpușă ca tine!

RESPECT!

Ce putem face?

Violența face parte din viață așa cum o știm deocamdată, ea este însă departe de a fi imposibil de eliminat cum se crede în general. Dificil și pe termen lung nu înseamnă imposibil.

Ce putem face fiecare este să respingem violența în viețile noastre personale. Eroismul, aventura, curajul și pericolul pot fi încercate în multe alte forme care nu implică agresivitate și violență. Ne stă la îndemână tuturor să rupem legătura dintre masculinitate și violență, să ne împotrivim limbajului sexist și glumelor misogine care inferiorizează femeile.

Aprecierea băieților și bărbaților cu principii echitabile în relații personale, atenți, sensibili, comunicativi în detrimentul bărbatului dur, care știe să se impună, ar putea fi un început bun. Sancționarea violenței ca o modalitate inacceptabilă de a rezolva probleme și conflicte, este un alt pas important.

Echilibrarea relațiilor de putere între femei și bărbați este un efort pe care îl putem începe cu toții în relațiile noastre personale, examinând modurile în care comportamentele fiecăruia contribuie la perpetuarea acestor relații de putere inegale.

Fiecare dintre noi este un actor complice la perpetuarea unor obiceiuri și comportamente sociale pe care le recunoaștem ca incorecte, nedrepte, abuzive pentru o parte din membrii săi. **Nu există martori inocenți vizavi de abuzuri, violență și agresiune. Fiecare dintre noi are datoria de a se informa și acționa vizavi de această problemă.**

Ce pot face bărbații împotriva violenței asupra femeilor

Bărbații reprezintă cel mai mare procent în rândurile celor care comit violența în general și violența împotriva femeilor în special. Există în lume însă și numeroase organizații și campanii ale bărbaților care lucrează pentru înțelegerea și eliminarea violenței împotriva femeilor.

Următoarele idei sunt extrase din *Campania Banderolei Albe - (White Ribbon Campaign)* - O campanie a bărbaților împotriva violenței asupra femeilor.

Ascultați femeile, învățați de la ele

Drumul începe prin ascultare. Studiile arată că în majoritatea țărilor, între 50% și 100% din femei au fost victime ale violenței fizice și sexuale. Aflați de la o femeie care are încredere în voi despre modul în care violența i-a afectat viața. Apelați la organizațiile de femei pe plan local. Vorbiți cu ele. Citiți-le publicațiile. Contribuiți financiar. Învățați de la ele.

Aflați care este problema

Violența împotriva femeilor include agresiune fizică și sexuală, hărțuire sexuală, abuz psihologic sau emoțional. Nu toate formele de violență lasă în urmă cicatrice vizibile. Violența emoțională include glume înjositoare, forme degradante de comportament și hărțuire sexuală. Unele forme de violență fizică sau emoțională au un impact mai mare decât altele, însă toate formele

de violență contribuie la teama și suferința pe care femeile din societatea noastră o îndură. Principalele drepturi de care se bucură cei mai mulți bărbați – siguranță în casele lor, posibilitatea de a ieși în oraș noaptea, un loc de muncă nesupus hărțuirii – reprezintă o sursă de teamă pentru femeile din întreaga lume. Frica este mai intensă în casa femeilor. Unul dintre miturile cel mai des întâlnite constă în faptul că majoritatea actelor de violență împotriva femeilor sunt comise de necunoscuți. De fapt, cel mai mare risc îl reprezintă pentru femei bărbații pe care îi cunosc – soți, prieteni, tați, rude, angajați, șefi. Majoritatea bărbaților țin la femei și au grijă de ele. Și totuși, un număr enorm din rândurile acestora comit acte de violență împotriva femeilor la care afirmă că țin.

Aflați de ce unii bărbați sunt violenți

Bărbații nu au un caracter violent de la natură. Violența este un comportament pe care toți cei care îl practică îl învață. Violența bărbaților este un rezultat al modului în care mulți bărbați învață să-și exprime masculinitatea în relațiile lor cu femei, copii și alți bărbați. Mulți bărbați învață să gândească că forța este o modalitate acceptabilă de a domina și a controla oamenii din jurul lor. Violența este o încercare patetică și imatură de a avea control asupra femeilor, copiilor sau asupra altor bărbați. Paradoxal, cele mai violente acte efectuate de bărbați sunt un semn de slăbiciune, insecuritate, lipsă de încredere și de respect față de sine combinate cu sentimentul că sunt superiori și că trebuie să dețină controlul. Și femeile pot fi violente împotriva bărbaților sau a altor femei, dar este un lucru mult mai puțin răspândit decât viceversa.

Împotriviți-vă limbajului sexist și glumelor care degradează femeile

Glumele sexiste și limbajul ajută la crearea unor forme de violență și abuz care sunt acceptate de prea mult timp. Cuvintele, expresiile și glumele care denigreză femeile reflectă o societate care istoric a plasat femeia într-o poziție secundară, inferioară. Reflectând această realitate ei pun din nou femeia „la locul ei” chiar dacă nu aceasta este intenția. Unul dintre cele mai dificile lucruri pentru bărbați este să învețe să se împotrivescă altor bărbați. Să se împotrivescă și să pună în discuție limbajului sexist. Să se împotrivescă bărbaților care iau în derâdere violența împotriva femeilor. Și mai ales să se împotrivescă bărbaților care comit acte de violență.

Învățați să identificați și să vă opuneți hărțuirii sexuale și violenței la locul de muncă, la școală sau în familie.

Hărțuirea sexuală se referă la avansuri sexuale nedorite sau la remarci sau comportament cu substrat sexual care sunt nedorite de o persoană. Flirtul și glumitul sunt acceptabile și plăcute dacă sunt reciproce și dorite. Hărțuirea sexuală alterează însă mediul de lucru și coexistența, fiind în ultimă instanță vorba despre inegalități în deținerea puterii. Aceeași acțiune făcută de o femeie s-ar putea să nu deranjeze bărbatul căci, în general, societatea noastră nu dă femeilor putere asupra bărbaților. Bărbații se pot alătura femeilor în a se opune hărțuirii sexuale prin sprijinul oferit la locul de muncă, școală, etc. pentru a crea un mediu sănătos și productiv.

Caută soluții pe termen lung

Eliminarea violenței împotriva femeilor nu e un lucru ce se va întâmpla peste noapte. Soluții reale sunt mai ales soluțiile viabile pe termen lung. Violența împotriva femeilor are rădăcinile în inegalitățile dintre femei și bărbați și în modul în care bărbații învață să devină bărbați. Schimbările legislative în ceea ce privește combaterea violenței împotriva femeilor (exemplu fiind legile împotriva violului și a bătăilor) sunt foarte importante. Poliția și tribunalele trebuie să pună în aplicare legile în mod consecvent. Însă acest lucru nu e de ajuns. Trebuie să lucrăm împreună să ne schimbăm atitudinea și comportamentul. Trebuie să ne împotrivim instituțiilor care perpetuează inegalitățile între sexe. Trebuie să-i ajutăm pe bărbați să devină bărbați mai buni, ieșind din „armură” (din atitudinile care echivalează bărbăția cu puterea și controlul).

Haideți să facem schimbări pozitive în relațiile cu femei, copii și alți bărbați. Trebuie să implicăm bărbații în activități de educatori, asistenți medicali, asistenți geriatri etc. Schimbările în atitudine, comportament și instituții vor lua timp. Deci trebuie să avem grijă cum ne vom educa și crește generațiile viitoare. Trebuie să ne învățăm copiii că toate formele de violență sunt inacceptabile. Trebuie să ne învățăm băieții că pentru a deveni bărbați nu trebuie să domine asupra femeilor, bărbaților sau copiilor.

VI. Idei pentru viitor

Am încercat să oferim în această publicație cât mai multe informații concrete despre modul în care se manifestă discriminările, stereotipurile și inegalitățile de gen pentru a contribui la o înțelegere mai bună a realității care ne înconjoară și a identifica lucrurile care trebuie și pot fi schimbate. Așa cum printr-o pereche de ochelari cu lentile verzi vedem lumea în verde, în timp ce prin lentile galbene vedem lumea în galben, în mod similar, informațiile pe tema inegalității și discriminării de gen ne pot ajuta să ne dezvoltăm un filtru prin care să vedem / înțelegem mai bine provocările cu care ne confruntăm în viața de zi cu zi ca fete și băieți, femei și bărbați.

Singurul motiv pentru lucrurile au evoluat mereu în istorie este pentru că oamenii au observat diferitele probleme, nedreptăți, inegalități existente și au ales să acționeze pentru a le depăși. A fi deschiși față de ceea ce se întâmplă în lumea în care trăim și a opta pentru a lucra în vederea unor schimbări în bine la diferite nivele este o alegere care ne aparține fiecăruia dintre noi.

● Informează-te în continuare. Există numeroase publicații, organizații, site-uri web, legi și instituții care abordează și în România problema discriminării și a șanselor egale între femei și bărbați.

● Reflectează la experiențele tale personale, la acțiunile celor din jurul tău. În ce măsură acestea fac diferențe între fete și băieți, femei și bărbați care nu te avantajează?

● Pune întrebări vizavi de ceea ce e considerat „adecvat” și „potrivit” pentru fete și femei, băieți și bărbați? Cine a stabilit diversele reguli după care ne conducem viața? Sunt ele utile în viața de zi cu zi? Ne fac să ne simțim mai bine sau ne limitează și presează să facem anumite lucruri?

● Încearcă să discuți cu cei din jurul tău, părinți, colegi/e, prieteni/e despre ceea ce ai găsit aici. Vezi care e părerea lor despre inegalitățile dintre bărbați și femei și de ce.

● Fii deschis/ă pentru a accepta faptul că fiecare dintre noi este unic și irepetabil, diferit de ceilalți fără a fi însă inferior sau superior pentru simplul fapt că este fată sau băiat, frumos sau urât, gras sau slab după standardele acceptate care, după cum am văzut, sunt foarte înguste și limitatoare.

● Reacționează la aluziile și glumele jignitoare la adresa femeilor, în loc să le accepți și să taci sau, mai rău, să le preiei pentru a le spune și altora. Nu perpetua bancurile cu „femei proaste” dar nici nu căuta unele asemănătoare despre bărbați.

● Fii conștient/ă că exemplul tău contează și poate fi urmat și de alții. Fiecare gest pe care îl faci față de ceilalți - fete sau băieți - poate genera încredere și deschidere sau din contră reacții adverse. Fii responsabil / ă pentru deciziile pe care le iei.

● Gândește-te ce ai putea să faci pentru a contribui la construirea unor relații echilibrate între sexe. Ce îți place la relațiile pe care le ai cu alte fete și băieți, femei și bărbați? Ce crezi că ar trebui schimbat? Cum ți-ai dori să fie aceste relații? Ce poți tu face pentru a schimba lucrurile?

Dacă informațiile cuprinse în această publicație te-au atras și ți-au trezit interesul, împărtășește-le cu prieteni, colegi, vecini, familie etc.

Fiecare dintre noi poate fi o mică oază de schimbare!

Pentru a afla mai multe sau pentru a ajuta și alți băieți și fete să ajungă la informații care le-ar putea fi utile, poți să ne contactezi la adresa de mai jos:

Societatea pentru Egalitate de Gen
Str Bujorilor 12 Bl. 105B / 53
Suceava 720164
Telefon: 0744-775876
Email: seg@email.ro

VII. Exerciții pentru reflecție

Cât de mult știi?

Cât te afectează în viața de zi cu zi faptul că ești femeie sau bărbat? Chestionarul acesta te va ajuta să verifici cât anume știi. Care este răspunsul corect? Dacă nu ești sigur/ă, ghicește! Acesta nu este un test. Verifică-ți cunoștințele în răspunsurile din paginile următoare.

1. Femeile trăiesc în medie mai mult decât bărbații.
Adevărat Fals
2. Câte femei mor anual în lume din cauza problemelor legate de sarcină?
1/4 milion 1/3 milion 1/2 milion
3. Studiile arată că în general persoanele căsătorite sunt mai sănătoase decât cele celibatate
Adevărat Fals
4. Câte femei din România sunt victime ale violentei în familie?
5% 10% 30%
5. O femeie în România este omorâtă în bătaie o dată la:
2 zile 20 zile 40 zile?
6. La sfârșitul anului 1990, câte din statele membre ale UE erau conduse politic de femei?
6 10 13
7. În 1987, procentul locurilor parlamentare ocupate de femei era: în China, 21%, în Norvegia 34%, în Mozambic 16%, în SUA 5%. Care este procentul femeilor în România în legislatura actuală, 2004-2009?
6% 11% 21%

8. Un studiu făcut recent pe tipurile de comunicare ce caracterizează bărbații și femeile a descoperit că bărbații au făcut X% dintre întreruperile într-o discuție:

peste 70% peste 80% peste 90%

9. Aceste patru femei vorbesc despre experiența lor cu 4 religii diferite: hinduism, islamism, budism, creștinism. Potrivii aceste religii cu afirmațiile de mai jos.

a) „Femeia poate oferi sfânta împărtășanie, dar nu poate servi la altar. Un copilăș de opt ani e considerat potrivit pentru asta, dar nu și o femeie”

b) „Profetul Sfânt ne-a dat tuturor drepturi egale, dar asta nu se observă în practică”

c) „Rugăciunile mi-au fost spulberate când am născut o fetiță. Toata lumea a ținut doliu la nașterea ei”

d) „(Religia noastră) a subliniat egalitatea dintre bărbat și femeie (dar) a fost pătată din cauza atitudinii societății.....

10. Într-un studiu din 1981 despre sexualitate, în SUA, 99% dintre bărbați nu voiau să schimbe cu nimic viața lor sexuală. Câte femei doreau o astfel de schimbare?

10% 50% 75%

11. Câți oameni din lume trăiesc în sărăcie extremă?

Peste 100 milioane peste 1 miliard peste 3 miliarde

Cât din aceștia reprezintă femei?

50% 65% 40%

12. Veniturile femeilor în România reprezintă X% din veniturile bărbaților?

50% 70% 85%

RĂSPUNSURI:**Speranța de viață**

(1) În întreaga lume, femeile trăiesc în medie mai mult decât bărbații și par să aibă mai multă rezistență la anumite boli. Totuși, aproape toate societățile, incluzând România pun mai mare preț pe băieți decât pe fete. Preferința pentru băieți duce la neglijarea fiicelor în unele culturi, la avortarea fetușilor fetite. Asia se confruntă astăzi masiv cu problema avortului selectiv.

Cum poate preferarea fiilor marca viața copiilor de sex femeiesc? Crezi că preferarea fiilor există încă în România? Cum se manifestă?

Sănătatea și sarcina

(2) Cel puțin o jumătate de milion de femei mor anual din cauza complicațiilor legate de sarcină. 99% dintre acestea trăiesc în țările mai puțin dezvoltate. Aceste decese ar putea fi prevenite dacă ar fi disponibile servicii rezonabile de avorturi.

(3) Multe studii efectuate în Europa demonstrează că bărbații căsătoriți sunt mai sănătoși decât bărbații celibatari, dar femeile celibatate sunt mai sănătoase decât cele căsătorite. Căsătoria este o alegere ușoară pentru bărbați, dar una grea pentru femei. Pentru că femeile sunt cele care se ocupă cel mai mult de copii și de treburile casnice, sănătatea lor suferă.

Ce diferență ar fi în societate dacă bărbații ar fi cei care nasc copii?

Violența împotriva femeilor

(4) Peste 30% dintre femeile românce sunt victime ale violenței în familie. În România peste un milion de femei au fost agresate numai în anul 2003.

Aceasta este o problemă globală, prezentă în toate țările, fie că sunt dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

9/10 dintre violurile din toata lumea nu sunt raportate, violul fiind legat tot de relațiile de putere dintre sexe.

Nici hărțuirea sexuală nu este raportată. Bărbații reprezintă 9/10 dintre molestatorii de copii, cei mai mulți dintre aceștia sunt heterosexuali.

(5) Conform datelor furnizate de Inspectoratul General al Poliției București pe anul 2003, o femeie în România este omorâtă în bătaie o dată la 2 zile.

De ce crezi că se întâmplă asta? Cunoști femei care sunt victime ale violenței în familie?

Putere

(6) Doar 6 state membre în UE erau conduse de femei la sfârșitul anului 1990 și doar 3% din pozițiile de frunte în UN sunt ocupate de femei.

(7) Procentul femeilor Parlamentul României este actualmente de 10,7 %.

Femeile sunt cantonate frecvent în activități executive, fără posibilități reale de promovare sau de afirmare în prima linie politică, ceea ce reflectă existența și perpetuarea discriminărilor de gen. Lumea politică și viața partidelor sunt dominate de bărbați. Femeile românce se regăsesc în Parlament și Guvern în proporții foarte mici, care înregistrează totuși o tendință de creștere de la o legislatură la alta. Ponderea în Parlament a femeilor era de 4% în 1995, 5,3% în 1996 și 1997 și 5,6 % în 1998-99. Femeile reprezintă mai bine de jumătate din electorat, dar încă joacă un rol minor în funcții care să permită luarea de decizii la nivel înalt.

Instituțiile care se bucură de cel mai mare credit din partea românilor – Biserica, Armata, Președinția – sunt aproape complet lipsite de prezența femeilor.

Limbajul

(8) Bărbații vorbesc de obicei mai mult într-un grup cu oameni de ambele sexe, și tot ei decid despre ce se vorbește. În studiul citat, ei au făcut 98% din întreruperi.

Limbajul reflectă valorile sociale.

Sunt mai mulți termeni peiorativi pentru a descrie conversația dintre femei (bârfă, cloacă), dar nici unul pentru cea dintre bărbați.

Româna, asemenea altor limbi, are mai multe cuvinte depreciative la adresa femeilor decât a bărbaților.

Religie

(9) Multe din religiile lumii predică egalitatea dintre femei și bărbați. Totuși, în practică, structurile religioase sunt dominate de către bărbați iar învățămintele religioase au fost acuzate că mențin femeia în inferioritate. Cele patru femei citate vorbesc despre: a) creștinism; b) islamism; c) hinduism; d) budism.

Sex si egalitate

(10) Un studiu din SUA a descoperit că unui procent de 75% dintre femei i-ar plăcea o schimbare în viața sexuală, în timp ce 99% dintre bărbați nu doreau nici o schimbare. Faptul că discrepanța dintre femei și bărbați este atât de mare conform acestui studiu sugerează că în relațiile heterosexuale, viața sexuală tinde să fie definită de bărbați, și nu de femei.

Se estimează că 1 din 10 oameni din întreaga lume sunt homosexuali, preferă relații cu oameni de același sex. Ei se confruntă cu discriminare și ostilitate. În Pakistan, pedeapsa pentru lesbiene este de 100 de biciuiri în public. În Columbia, peste 300 de gay au fost uciși de o “unitate de curățenie socială”. Un studiu recent printre homosexualii din Londra a arătat că din cauza sexualității lor: 1 din 5 au fost bătuți, 1 din 10 dați afară din casă, 1 din 7 trimiși la psihiatru, 1 din 2 au avut probleme la școală.

În România situația homosexualilor este problematică, deși s-a scos de sub incidența legii din codul penal art. 200.

Cum privează societatea românească homosexualii de drepturile lor?

De ce este homofobia (frica și ura împotriva homosexualității) și presiunea de a ne conforma anumitor stereotipuri sexuale atât de puternică? Afectează aceasta mai mulți bărbați decât femei?

Sărăcie și responsabilitate

Femeile sunt principala sursă financiară în aproximativ o treime din căminele din întreaga lume, dar dreptul lor la proprietate sau la luarea deciziilor este foarte limitat.

(11) Mai mult de un miliard de oameni trăiesc în sărăcie extremă în întreaga lume. Cel mai mare procent este format din femei. “Dacă ne pasă de cei neprivilegiați și de săraci, atunci putem și trebuie să facem ceva în legătură cu inegalitatea dintre femei și bărbați”. (*New Internationalist*)

(12) Veniturile femeilor în România sunt în medie jumătate din cele ale bărbaților (iunie, 2000): venitul mediu lunar declarat de către bărbații cuprinși în investigație a fost de 1.306.852 lei, iar venitul lunar declarat al femeilor a fost de 694.473 lei, reprezentând 53% din venitul bărbaților.

La pregătire egală, salariile femeilor sunt constant mai mici decât cele ale bărbaților chiar și în domeniile de activitate în care ponderea lor este de peste 50%.

O femeie din trei la vârsta activă nu are venituri proprii, 800.000 dintre ele sunt lucrători familiari neremunerați, 1,8 milioane sunt inactive, nu au pensie, nici nu studiază, iar 300.000 au ajutor de șomaj.

Ocupațiile cu statut ridicat și bine plătite sunt dominate de bărbați: manageri, profesori universitari, oameni de afaceri.

Măsoară-ți stima de sine

Stabilește-ți singur/ă nivelul de încredere în tine însuși/ însăși folosind tabele de mai jos. Încercuiește răspunsul tău și apoi consultă indicațiile.

Toți oamenii gândesc uneori negativ despre propria persoană. Așadar, când răspunzi la următoarele întrebări gândește-te la modul în care te simți de cele mai multe ori și nu într-un moment specific.

1. Ești ușor rănit/ă de critică?	Da	Nu
2. Ești prea timid/ă sau prea agresiv/ă?	Da	Nu
3. Încerci să-ți ascunzi sentimentele în fața celorlalți?	Da	Nu
4. Îți este teamă de relații apropiate?	Da	Nu
5. Încerci să dai vina pe alții pentru greșelile tale?	Da	Nu
6. Găsești scuze pentru a nu te schimba interior?	Da	Nu
7. Eviți experiențele noi?	Da	Nu
8. Îți dorești continuu să-ți schimbi înfățișarea fizică?	Da	Nu
9. Ești prea modest/ă în privința reușitelor personale?	Da	Nu
10. Ești bucurios/oasă când alții dau greș?	Da	Nu

Dacă ai răspuns la MAJORITATEA întrebărilor cu „Da”, încrederea ta în tine are nevoie de îmbunătățiri.

1. Accepți critica constructivă?	Da	Nu
2. Te simți în largul tău întâlnind oameni noi?	Da	Nu
3. Ești deschis/ă și onest/ă despre sentimentele tale?	Da	Nu
4. Îți prețuiești relațiile apropiate?	Da	Nu
5. Ești capabil/ă să râzi de (și să înveți din) propriile greșeli?	Da	Nu
6. Observi și prețuiești schimbările care au loc în tine?	Da	Nu
7. Cauți sau încerci noi experiențe?	Da	Nu
8. Ești încrezător/oare în propria înfățișare fizică?	Da	Nu
9. Îți acorzi credit atunci când trebuie?	Da	Nu
10. Ești bucurios/oasă când alții câștigă?	Da	Nu

Dacă ai răspuns la MAJORITATEA întrebărilor cu „Da”, înseamnă că ai un respect de sine sănătos.

Imaginează-ți viața

Toate poveștile se termină cu cei doi protagoniști încă tineri și îndrăgostiți care trăiesc fericiți până la adânci bătrâneți. Viața reală este însă mult mai complexă decât orice poveste, și ea nu se termină ci abia începe o dată cu găsirea unui partener de viață.

Imaginează-ți viața ta după modelul Cenușăresei, încercând să pui pe hârtie cât mai multe dintre visurile tale pe care vrei să le transpui în realitate de-a lungul vieții.

Vârstă	Unde trăiește Cenușăreasa	Serviciu sau Activitate Majoră	Oamenii cei mai apropiați
15	Căsuța umilă cu multe hornuri	- executare de ordine, - curățarea casei și a hornurilor, - îngrijirea manichiurii.	Mamă vitregă Surori vitrege
20	La fel ca mai sus	- creșterea dovlecilor, și a șoricelilor albi, - curs de atractivitate prin corespondență, - învățare mersului fără durere în condori de sticlă	Nașa zână
30	Castel	Crește micul prinț, - încearcă să rămână așa cum era când prințul s-a îndrăgostit de ea, - se împrietenește cu fiicele conteselor apropiate reginei.	Soț Fiu Prietene
40	Universitatea Kingdom	- ia cursuri de artă și design, - începe să organizeze întâlniri pentru conștientizarea femeilor, - își petrece sfârșiturile de săptămână cu fiul.	Fiu Prieteni Prietene
60	Apartament într-un oraș mare	- creează pantofi atractivi și confortabili pentru femei, - petrece timp cu nepoata sa care va fi prima prințesă a regatului.	Prieteni Fiu Noră Nepoată

Vârstă	Unde trăiești TU	Serviciu sau Activitate Majoră	Oamenii cei mai apropiați ție
Prezent			
20			
30			
40			
60			

Care îți sunt valorile?

Pentru a obține orice îți dorești în viață trebuie să-ti stabilești foarte clar anumite scopuri.

Înainte de a-ți stabili scopurile, ceea ce vrei să obții, trebuie să decizi însă ce este important pentru tine. Unele lucruri sunt mai importante decât altele. Unele din activitățile tale sunt mai plăcute, și chiar mai folositoare în comparație cu altele. Încercând să-ți stabilești scopurile pentru viitor unele dintre acestea se vor afla în partea de sus a listei, altele în partea de jos. Valorile tale ar putea pune mai mult preț pe religie, prietenie, căsătorie, avere, carieră sau orice alte lucruri.

Pentru a putea lua decizii bine informate despre viitorul tău trebuie să ai o imagine clară asupra ceea ce este important pentru tine, asupra **valorilor tale**.

Răspunde la următoarele întrebări pentru a-ți clarifica **valorile**:

1. Care e singurul lucru pe care aș dori să-l schimb în viața mea?
2. Care sunt calitățile pe care le caut la un/o prieten/ă?
3. Ce mă face să zâmbesc?
4. Ce mă face să mă enervez cel mai tare?
5. Pe cine admir eu cel mai mult?
6. Dacă aș găsi 10.000.000 de lei, ce aș face sincer cu ei?
7. Ce i-aș spune președintelui dacă l-aș întâlni?
8. Dacă ar trebui să iau o singură persoană cu mine pe lună, cine ar fi aceasta?

Surse bibliografice:

Basow, Susan, 1980, *Sex-Role Stereotypes: Traditions and Alternatives*, Books/Cole Publishing Company,

Curic, Ina, 2003, *Fete, da! Ghidul fetelor către siguranța de sine*

Curic, Ina; Văetiși, Lorena, 2005, *Inegalitatea de gen: violența invizibilă*, Editura Eikon, Cluj-Napoca

Eisler, Riane, 1995, *The Chalice and the Blade - Our History, our Future*, Harper Collins San Francisco

Rhode, Deborah L., 1997, *Speaking of Sex - The Denial of Gender Inequality*, Harvard University Press

Miedzian, Miriam, 2002, *Boys will be boys - Breaking the link between masculinity and violence*, Lantern books New York

Miroiu, M., Dragomir O. (ed), 2002, *Lexicon feminist*, Polirom, Iasi

*** Camp GLOW (Girls Leading Our World) -Handbook for Volunteers, Peace Corps, Romania, Publication No M0056, 2001

*** Barometrul de Gen, Fundația pentru o Societate Deschisă, 2000

*** Cercetarea Națională privind Violența în Familie și la Locul de Muncă, Centrul Partener pentru Egalitate, 2003

*** Raport național privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, 2002

<http://www.unifem.org>

<http://www.about-face.org>

<http://www.factmonster.com>

<http://www.121.ro>

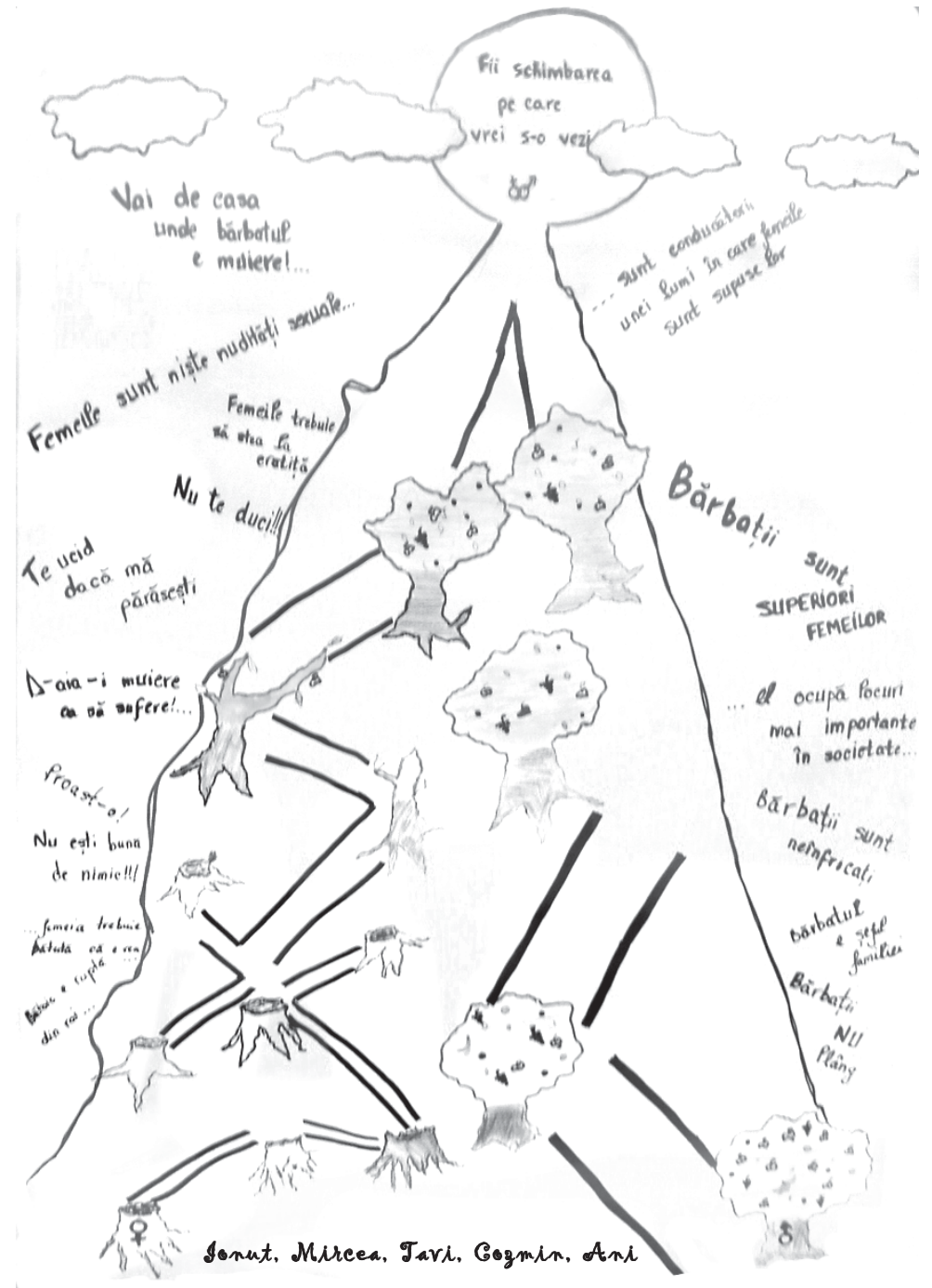
<http://www.whiteribbon.ca>

Materialele din partea practică au fost preluate și adaptate după Focus for Change- Class, Gender and Race Inequality and the Media in an International Context (chestionarul „Cât de mult știi”) și manualele GLOW alcătuite de diferiți voluntari ai Corpului Păcii, România (*Măsoară-ți stima de sine, Care îți sunt valorile?, Imaginează-ți viața*).

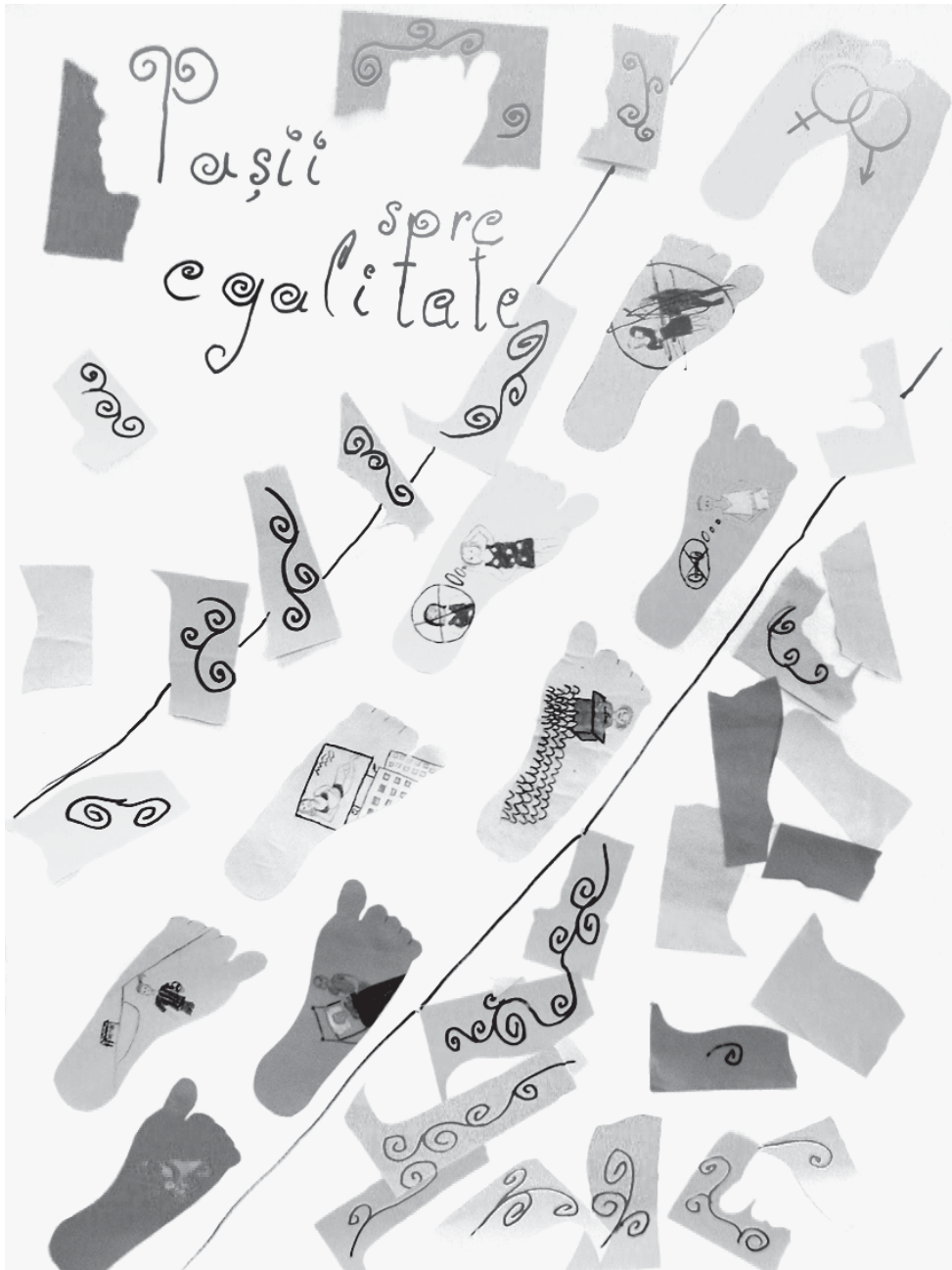
Hărți pentru Țara Egalității

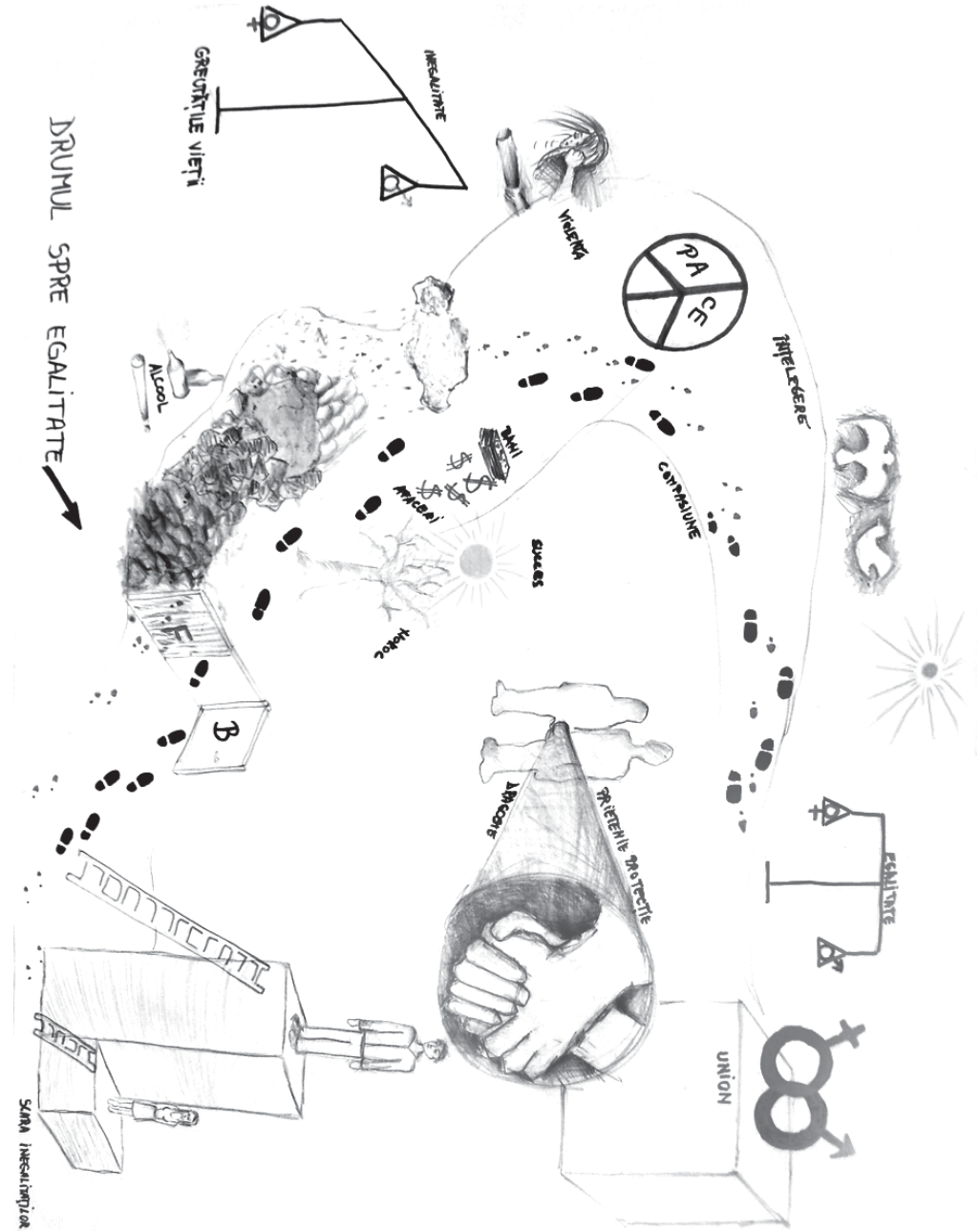
Anca, Alina, Sergiu, Geza, Cristina

Ionut, Mircea, Tari, Cozmin, Ani

Ioana, Gina, Cătălina, Adrian

Petra, Anda, Nutzu, Cuki, Delia

